

PIILU

OLUSTVERE LASTEAED

ÕPPEKAVA

Kinnitatud direktori 07.05.2026 käskkirjaga nr. 1-5/1

Olustvere 2026

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	5
1. ÕPPEASUTUSE ÜLDINFO	6
1.1 Üldandmed.....	6
1.2 Lasteaia eripära, põhiväärtused, missioon ja visioon	6
1.3 Alushariduse alusväärtused	8
2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID, ÜLDPÕHIMÕTTED JA KORRALDUS	9
2.1 Eesmärgid	9
2.2 Õpikäsitus	9
2.3 Õppe- ja kasvatustegevuse üldpõhimõtted	10
2.3.1 Lastehoiurühma õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted.....	10
2.4 Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus	11
2.4.1 Õppeaasta	11
2.4.2 Päevakava.....	11
2.5 Projekt- ja teemaõpe	12
2.6 Õppe- ja kasvatustegevuse ülddokumentatsioon	13
2.6.1 Dokumenteerimise eesmärk ja põhimõtted	13
2.6.2 Otsuste tegemise ja koostöö töövormid	13
2.6.3 Dokumentide haldus ja andmekaitse.....	14
2.6.4 Rühmapäevik.....	14
2.6.5 Tegevuskava.....	14
3. ÕPI- JA KASVUKESKKONNA KUJUNDAMISE PÕHIMÕTTED	15
3.1 Sotsiaalse ja vaimse keskkonna kujundamise põhimõtted	15
3.2 Füüsilise keskkonna kujundamise põhimõtted	16
3.3 Digikeskkonna kujundamise põhimõtted	16
4. LAPSE ARENGU HINDAMINE JA TOETAMINE.....	18
4.1 Vastutus ja rollid	18
4.2 Eesmärk	19
4.3 Põhimõtted.....	19
4.4 Hindamise ja toe protsess	20
4.5 Dokumentatsioon.....	21

4.5.1	Arengu jälgimise tabelid	21
4.5.2	Lapse Arengu Hindamise E-vahend (LAHE)	21
4.5.3	Vaatlustabel	22
4.5.4	Arengumapp	22
4.5.5	Lapse individuaalse arengu jälgimise kaart (IAJK)	22
4.5.6	Individuaalne arenduskava (IAK)	23
4.6	Perevestlus	23
4.7	Arenguestlus	24
4.8	Koolivalmiduse hindamine	24
4.8.1	Koolivalmiduse hindamise põhimõtted ja allikad	24
4.8.2	Koolivalmiduskaart	25
4.8.3	Õppimiskohustuse täitmise alguse edasilükkamine	25
4.9	Toevajadusega laps lasteaias	25
4.9.1	Üldtugi, tõhustatud tugi ja eritugi	26
5.	VANEMATEGA KOOSTÖÖ EESMÄRGID, PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS	27
5.1	Eesmärk	27
5.2	Põhimõtted	27
5.3	Korraldus	27
6.	ÜLDOSKUSED	29
7.	VALDKONDADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSED	30
7.1	Mina ja keskkond	30
7.2	Keel ja kõne	30
7.2.1	Eesti keel kui teine keel	31
7.3	Matemaatika	31
7.4	Kunst	32
7.5	Muusika	32
7.6	Liikumine	33
8.	ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD	35
LISA 1.	Lühendid ja terminid	36
LISA 2.	Lapse arengu toetamise juhend	37
LISA 3.	Arenguestluse läbiviimise kord	41

LISA 4. Koolivalmiduskaart	42
LISA 5. Üldoskused vanuserühmade lõikes	44
LISA 6. Õppe- ja kasvatustegevuste eeldatavad tulemused valdkondade kaupa.....	50

SISSEJUHATUS

Olustvere lasteaia Piilu õppekava on õppe- ja kasvatustegevuse korraldamise ning läbiviimise alusdokument, mis on koostatud alusharidusseaduse ja alushariduse riikliku õppekava alusel ning on kooskõlas lasteaia põhimääruse ja arengukavaga.

Õppekava lähtub põhimõttest, et iga laps on väärtuslik, võimekas ja aktiivne õppija. Õppe- ja kasvatustegevus kavandatakse nii, et see toetab lapse heaolu, arengut, osalust ja õppimisrõõmu ning arvestab tema vanust, arengataset, huve ja vajadusi. Lasteaia tegevuse keskmes on kaasav haridus, lapsest lähtumine, koostöö perega ning turvalise ja arengut toetava õpi- ja kasvukeskkonna loomine.

Õppekava sätestab lasteaia ühised väärtused, põhimõtted ja tegutsemisviisid ning annab selge raamistiku õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks, läbiviimiseks ja lapse arengu toetamiseks. Õppekava toetab töötajate ühist tegutsemist, aitab vanematel mõista lasteaia töö põhimõtteid ning loob aluse õppe- ja kasvatustegevuse järjepidevusele. Dokumendis kasutatud lühendid ja terminid on esitatud **Lisas 1**.

1. ÕPPEASUTUSE ÜLDINFO

1.1 Üldandmed

Õppeasutuse nimi	Olustvere lasteaed Piilu
Pidaja ja aadress	Põhja-Sakala Vallavalitsus, Lembitu pst. 42, Suure-Jaani, Põhja-Sakala vald, 71502 Viljandi maakond
Lasteaia aadress	Põllu 4, Olustvere alevik, Põhja-Sakala vald, 70401 Viljandi maakond
Lahtiolekuaeg	esmaspäev – reede: 07.00-18.00
Õppekeel	eesti keel
Kontaktid:	telefon: (+372) 5342 4273, 437 4219 e-post: piilu@olustverela.edu.ee koduleht: www.suure-jaani.ee/piilu

1.2 Lasteaia eripära, põhiväärtused, missioon ja visioon

Olustvere lasteaed Piilu on looduslähedane ja avastamisrõõmu pakkuv õpi- ja kasvukeskkond, mis toetab laste õppimist praktiliste ja tähenduslike kogemuste kaudu. Kaasaegne lasteaiahoone, avar õueala ja ümbritsev loodus loovad võimalused mänguliseks, uurimuslikuks ja keskkonnateadlikuks õppimiseks. Igapäevategevused, nagu aiatööd, loodusvaatlused, toiduvalmistamine ja õppekäigud, seovad õpitava päriseluga ja arendavad tulevikuoskusi.

Lasteaia igapäevaelu on tihedalt seotud kogukonnaga. Teeme koostööd kohalike haridusasutuste, ettevõtete ja kogukonnaliikmetega. Ühised ettevõtmised, töötoad, külalisesinejad ja traditsioonide tähistamised rikastavad õppe- ja kasvatustegevust ning toetavad laste sotsiaalset arengut, kuuluvustunnet ja avatud maailmapilti. Koostöö aitab lastel mõista erinevaid rolle kogukonnas ning loob seoseid haridustee järgnevate astmetega.

Lasteaia igapäevaelu kujundavad põhiväärtused, mis on aluseks õppe- ja kasvatustegevusele ning omavahelisele suhtlusele.

- Loovus – väärtustame uusi ideid, kujutlusvõimet ja originaalseid lahendusi.
- Keskkond – väärtustame loodust, kestlikku eluviisi ja hoolivat suhtumist ümbritsevasse.
- Koostöö – väärtustame usalduslikku partnerlust laste, perede, töötajate ja kogukonnaga.
- Tervis – väärtustame kehalist, vaimset ja sotsiaalset heaolu.

MISSIOON: Iga laps on eriline, igaüks on oluline – Olustvere lasteaed loob turvalise ja lapsesõbraliku keskkonna, kus iga laps saab areneda omas tempos, arendades loovust, sotsiaalseid oskusi ja tervislikke eluviise.

VISIOON: Olustvere lasteaia on lapse arengut toetav keskkond, kus väärtustatakse loovust, tervislikke eluviise ning hoolivust ümbritseva ja teiste suhtes.

Olustvere lasteaia organisatsioonikultuur põhineb koostööl, jagatud vastutusel, laste ja perede osalusel ning töötajate professionaalsel autonoomial lapse arengut toetavate lahenduste kavandamisel ja rakendamisel.

1.3 Alushariduse alusväärtused

Olustvere lasteaia Piilu väärtustatakse lapsepõlve kui lapse arengu ainulaadset ja olulist aega. Koostöös koduga kujundatakse väärtushoiakuid, mis toetavad lapse heaolu ja aitavad luua hoolivat ja koostöist kogukonda. Väärtused kujunevad igapäevastes suhetes ja olukordades. Täiskasvanu teadlik eeskuju, lapse kuulamine ning eakohane suunamine aitavad eristada sobivat ja ebasobivat käitumist ning kujundada häid kombeid.

Alusväärtusi kujundatakse igapäevases õppe- ja kasvatustegevuses kokkulepete, suhtlemise, mängu ja lapse aktiivse osaluse kaudu.

Alushariduse riikliku õppekava (RÕK) § 3 alusel lähtume järgmistest alusväärtustest:

- **üldinimlikud väärtused:** ausus, hoolivus, õiglus, lugupidamine enda ja teiste vastu.
- **ühiskondlikud väärtused:** vabadus, demokraatia, austus emakeele ja kultuuri vastu, kodumaa-armastus, kultuuriline mitmekesisus, sallivus, terviseteadlikkus, keskkonna jätkusuutlikkus, vastutustundlikkus, sooline võrdõiguslikkus.

Alusväärtused suunavad lasteaia igapäevaseid valikuid, suhtlemist ning õppe- ja kasvatustegevuse korraldust.

2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID, ÜLDPÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

2.1 Eesmärgid

Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on tagada lapse igakülgne ja järjepidev areng koostöös koduga. Õppe- ja kasvatustegevuses toetatakse lapse üldoskuste kujunemist ning valdkondlike teadmiste, oskuste ja hoiakute arengut, et luua eeldused edasiseks toimetulekuks, õppimiseks ja suhtlemiseks.

Õppe- ja kasvatustegevused lõimivad alushariduse riikliku õppekava valdkondi ning toetavad mänguoskuste, tunnetus- ja õpioskuste, sotsiaalsete oskuste ja eneseregulatsiooni kujunemist (vt ptk 6 „Üldoskused“ ja ptk 7 „Valdkondade õppe- ja kasvatustegevused“).

Igapäevases õppe- ja kasvatustöös pööratakse erilist tähelepanu sotsiaal-emotsionaalse arengu toetamisele, sealhulgas eneseteadlikkusele, emotsioonide juhtimisele, teiste mõistmisele, suhete loomisele ja hoidmisele ning vastutustundlikule otsustamisele.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusena kujuneb lapsest õppimisest rõõmu tundev, oma tugevusi märkav ja teisi arvestav laps, kes õpib tegema eakohaseid valikuid ning hoolima iseendast, teistest ja ümbritsevast maailmast.

2.2 Õpikäsitus

Õppimine toimub mängu, uurimise, katsetamise, suhtlemise ja igapäevaste kogemuste kaudu nii kavandatud tegevustes kui ka lapse jaoks tähenduslikes olukordades. Õppimise kavandamisel lähtutakse lapse huvidest, varasematest kogemustest ja aktiivsest osalusest.

Olulisel kohal on uurimuslik õppimine (vt ptk 2.5 „Projekt- ja teemaõpe“), mis annab lapsele võimaluse küsida, katsetada ning rakendada õpitut päriselulistel olukordades. Õppimine toimub nii individuaalselt kui ka koos teistega – paaris- ja rühmategevustes, koostöömängudes ja aruteludes, kus lapsed õpivad üksteist kuulates, ideid jagades, ühiselt lahendusi leides, üksteist toetades ja abistades ning üksteiselt tagasisidet saades.

Õpetaja roll on olla lapse arengu suunaja, toetaja ja juhendaja ning kujundada õppimist toetav turvaline ja avatud õpi- ja kasvukeskkond. Õpetaja seab koos lastega eakohaseid eesmärke, pakub valikuid ja avatud ülesandeid, toetab kogemuste mõtestamist ning aitab lastel märgata ja sõnastada oma õppimist.

Õppe- ja kasvatustöö on paindlik ning toetub pedagoogilisele dokumenteerimisele, mille kaudu kogutud tähelepanekuid kasutatakse õppimise toetamiseks ja järgmiste tegevuste kavandamiseks. Õppimist käsitatakse lapse, täiskasvanu, teiste laste ja keskkonna vastastikuse toimena, mis toetab sisemise motivatsiooni kujunemist ja elukestvat õppimist.

2.3 Õppe- ja kasvatustegevuse üldpõhimõtted

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ning läbiviimisel lähtutakse järgnevatest põhimõtetest:

- **Lapsest lähtumine ja individuaalsus** — arvestatakse lapse vanust, arengutaset, huve, võimeid ja vajadusi.
- **Eduelamuse tagamine** — tegevused kavandatakse nii, et iga laps kogeb pingutuse järel õnnestumist; tunnustatakse pingutust, osalemist ja edenemist.
- **Laste osalus ja „laste hää!”** — lapsed kaasatakse eesmärkide seadmisel, tegevuste valikusse ja rühmaelu kujundamisse.
- **Kaasav ja toetav õpi- ja kasvukeskkond** — luuakse tingimused kõigi laste loomulikuks ja aktiivseks osaluseks sõltumata keelelisest, kultuurilisest või arengulisest eripärast.
- **Turvalisus ja väärtustavad suhted** — kujundatakse emotsionaalselt ja füüsiliselt turvaline, kiusamisvaba õpi- ja kasvukeskkond, mis põhineb vastastikusel austusel ja hoolivusel.
- **Mäng kui keskne õppimisviis** — väärtustatakse nii vabamängu kui ka juhendatud mängulisi tegevusi.
- **Õppimise lõimimine igapäevaeluga** — RÕK-i valdkondade sisu seotakse igapäevategevustega ja eluolukordadega.
- **Kultuurilise ja keelelise mitmekesisuse väärtustamine** — väärtustatakse eesti kultuuripärandit ning arvestatakse laste erineva keele- ja kultuuritaustaga.

2.3.1 Lastehoiurühma õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

Lastehoiurühmas on õppe- ja kasvatustegevuse keskmes üldoskuste kujunemise toetamine, mis loob aluse lapse edasiseks arenguks ja sujuvaks üleminekuks lasteaia rühma. Väikelapse üldoskused kujunevad eelkõige igapäevategevustes, hooldus- ja tegevustoimingutes, vabamängus ning täiskasvanu ja lapse vahetus suhtluses.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel pööratakse erilist tähelepanu mänguoskuste, tunnetusoskuste ja õpioskuste, sotsiaalsete oskuste, eneseregulatsiooni oskuste arengule (vt ptk 6 „Üldoskused”). Olulisel kohal on lapse kohanemise toetamine ja turvaliste rutiinide kujundamine, mis võimaldavad lapsel osaleda eakohastes tegevustes järjepidevalt ja eduelamusega.

Lapse arengut jälgitakse igapäevategevustes ja vabamängus ning saadud tähelepanekuid kasutatakse edasise tegevuse kavandamisel.

2.4 Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus

Rühmad moodustab direktor, arvestades iga lapse vajadusi ja heaolu. Haridusliku erivajadusega lapsele sobiva rühma suuruse määramisel arvestatakse koolivälise nõustamismeeskonna soovitusi. Rühmas, kus on tõhustatud tuge või erituge saav laps, on laste piirarv väiksem kui teistes rühmades, arvestades, et üks haridusliku erivajadusega laps (HEV-laps) täidab kolm kohta.

2.4.1 Õppeaasta

- Õppeaasta algab 1. septembril ja kestab 31. augustini.
- Esimesed kaks nädalat keskendutakse lapse kohanemise toetamisele, usalduslike suhete loomisele laste, õpetajate ja perede vahel.
- Süsteemsem teema-, projekti- ja perioodiplaneerimine algab septembri kolmandal nädalal ning kestab mai teise nädala lõpuni.
- Mai kolmandast nädalast alates tehakse kokkuvõtteid, korrastatakse ja täiendatakse dokumentatsiooni ning valmistatakse uueks õppeaastaks.
- Suveperioodil (juuni–august) on rühmad liidetud. Aktiivne õuesõpe, mängud ja loovtegevused jätkuvad. Suvel kavandatakse tegevusi paindlikult päevapõhiselt, lähtudes laste koosseisust ja olukorrast. Eraldi nädala-, kuu- ega projektiplaan ei koostata, kuid rühmapäevikus kajastatakse päeva peamised tegevused ning õppe- ja kasvatustöö üldsuund.
- Vajadusel täidab Olustvere lasteaed Piilu suveperioodil ka valvelasteaia ülesandeid Põhja-Sakala vallas, lähtudes vallavalitsuse korraldusest.

2.4.2 Päevakava

- Päevakava koostatakse lähtudes laste vanusest ja arenguvajadustest, tagades tasakaalu aktiivsete ja rahulikimate tegevuste vahel.
- Päevakavasse lõimitakse laste igapäevatoimingud, mäng, vabategevused, õpetaja kavandatud õppe- ja kasvatustegevused ning vajadusel rakendatavad tugiteenused.
- Õues viibitakse igapäevaselt, välja arvatud erandjuhtudel (ebasoodsad ilmastikutingimused, terviseriskid), lähtudes kehtivatest tervisekaitse- ja ohutusnõuetest.
- Lastele tagatakse päevakavas puhkeaeg, arvestades nende vanust, tervist, arengulisi vajadusi ning vanemaga tehtud kokkuleppeid. Kuni kolmeaastasele lapsele

võimaldatakse üldjuhul kuni kaks tundi puhkeaega päevas ning nelja- kuni seitsmeaastasele lapsele üldjuhul kuni üks tund puhkeaega päevas. Puhkeaeg korraldatakse valikuvõimalusega une ja muu vaikse tegevuse vahel, lähtudes lapse vajadustest ja vanemaga tehtud kokkulepetest. Haridusliku erivajadusega lapse puhkeaeg korraldatakse lapse tervisest ja arengulisest eripärast lähtuvalt. Vaiksete tegevustena võimaldatakse näiteks joonistamist, lugemist ja kuulamist, raamatute vaatamist ning lauamängude mängimist.

- Päevakava kinnitab direktor enne õppeaasta algust ning see on kättesaadav lasteaia kodulehel ja rühma stendidel.

2.5 Projekt- ja teemaõpe

Projektõpe on õppeviis, kus lapsed uurivad neile tähenduslikke teemasid ning õpivad koostöös kaaslaste ja täiskasvanutega. Projektõpe toetab valdkondade lõimingut, üldoskuste kujunemist ning õppimist kogemuse ja tegutsemise kaudu.

Projektõppe etapid:

1. **Teema valik ja huvi kaardistamine** – teema valitakse laste huvidest ja kogemustest lähtudes; kaardistatakse laste küsimused ja olemasolevad teadmised.
2. **Eesmärgistamine ja kavandamine** – sõnastatakse fookus ja eesmärgid, lepatakse kokku tegevused, vahendid, võimalikud õppekäigud ja koostööpartnerid.
3. **Uurimine ja tegutsemine** – teemat uuritakse vaatluste, katsetamise, vestluste, mängu, loov- ja praktiliste tegevuste ning õppekäikude kaudu; võimalusel kaasatakse peresid ja kogukonda.
4. **Tulemuste jagamine ja refleksioon** – õpitu ja kogemused tehakse nähtavaks ning jagatakse kaaslaste ja peredega (nt näitus, esitus, projektiraamat); ühiselt arutletakse, mida teada saadi ja kuidas õppimine toimus.

Projektõpet viiakse läbi võimaluse korral autentsetes ja praktilistes keskkondades (nt õuealal, lähiümbruses, kogukonnas). Olulisel kohal on õuesõpe, mis toetab meelte kaudu õppimist, liikumist ning seoste loomist looduse ja igapäevaelu vahel.

Õppekäigud ja rühmast väljaspool toimuvad tegevused kavandatakse eesmärgistatult ning seotakse õppe- ja kasvatustegevuse teemadega. Enne õppekäiku lepatakse kokku tegevuse eesmärk, vastutus, ohutusnõuded ja laste toetamise viisid ning pärast tegevust mõtestatakse saadud kogemusi ühiselt.

Teemaõpe keskendub kindlale teemale lühema ajaperioodi vältel. Teemad lähtuvad laste huvidest, õppekava eesmärkidest, hooajast või aktuaalsetest sündmustest. Teemaõppes loob

täiskasvanu teema ümber lõimitud õpi- ja kasvukeskkonna ning toetab laste osalust, uurimist, mängu ja koostööd.

2.6 Õppe- ja kasvatustegevuse ülddokumentatsioon

2.6.1 Dokumenteerimise eesmärk ja põhimõtted

Dokumenteerimine on õppe- ja kasvatustegevuse osa, mis toetab tegevuste planeerimist, lapse õppimise ja arengu jälgimist ning tegevuste analüüsimist. Olustvere lasteaias Piilu lähtutakse pedagoogilise dokumenteerimise põhimõttest: kogutud tähelepanekuid, lapse ütlusi, töid ja muid näiteid kasutatakse tagasiside andmiseks, õppe kohandamiseks ja järgmiste sammude kavandamiseks.

Dokumenteerimine toetab kaasava hariduse rakendamist: lapse osaluse, kohanduste ja tugimeetmete kohta tehtud kokkulepped fikseeritakse ühtsel viisil ning nende rakendamist ja mõju vaadatakse regulaarselt üle. Dokumentides kasutatakse neutraalset ja last väärtustavat sõnastust.

2.6.2 Otsuste tegemise ja koostöö töövormid

Õppe- ja kasvatustegevuse korraldamisel jagatakse infot, peetakse arutelusid ja tehakse otsuseid koostöös ning läbipaistvalt.

Selleks kasutatakse järgmisi töövorme:

- **infominutid** – toimuvad üldjuhul üks kord nädalas; jagatakse asutuse ja rühmade infot, täpsustatakse töökorralduslikud teated ning kooskõlastatakse nädala tegevused ja ressursid. Kohtumise järel koostatakse lühikokkuvõtte, mis on töötajatele kättesaadav ELIIS-is.
- **töökoosolekud** – toimuvad sisuliste arutelude ja strateegiliste kokkulepete tegemiseks, sh arenduste ning õppekava muudatuste arutamiseks. Koosolekud protokollitakse.
- **koostööpäevad, aruteluringid** – toetavad meeskonnatööd ja professionaalset arengut. Kohtumised toimuvad vajaduspõhiselt rühma või kogu maja tasandil ning vormistatakse lühikokkuvõttena.
- **ümarlaud/juhtumiarutelu** – korraldatakse lapse arengu ja heaolu toetamiseks juhtudel, kui lapse olukorra mõistmine ja edasiste tegevuste kavandamine eeldab mitme osapoole koostööd. Ümarlauas osalevad vastavalt vajadusele vanem(ad), rühmaõpetaja(d), lapsehoidja(d), tugispetsialist(id), juhtkonna esindaja ning vajadusel lasteaiavälised spetsialistid. Arutelud protokollitakse ning kokkulepped fikseeritakse kokkulepitud viisil, järgides andmekaitse ja lapse huvide esikohale seadmise põhimõtet.

2.6.3 Dokumentide haldus ja andmekaitse

Õppe- ja kasvatustöö dokumentatsioon koostatakse ja säilitatakse ELIIS-is. Dokumentidele on juurdepääs üksnes volitatud kasutajatel. Dokumenteerimine toimub kooskõlas kehtivate õigusaktide ja andmekaitseõuetega ning lapse õigusi austades.

Lapse õppimist dokumenteeritakse fotode ja videote abil üksnes vanema eelneval nõusolekul. Nõusolek küsitakse ja dokumenteeritakse lasteaia kokkulepitud korras ELIIS-is ning seda kasutatakse eesmärgipäraselt lapse õppimise ja arengu nähtavaks tegemiseks.

2.6.4 Rühmapäevik

Rühma õppe- ja kasvatustöö päevik on dokument, mida täidetakse kogu õppeaasta vältel. Igapäevases sissekandes kajastatakse:

- rühma tegevuste temaatikat;
- õppe- ja kasvatustegevuste sisu;
- laste kohalolekut;
- toidukordi.

Lisaks dokumenteerivad õpetajad ja tugispetsialistid lapse arengu kohta tehtud tähelepanekuid. Igapäevane kirjeldus annab vanemale lühikese ja selge ülevaate sellest, mida lapsed tegid ja mida nad selle kaudu õppisid. Kirjeldus on konkreetne, arusaadav, faktipõhine ja hinnanguvaba ning keskendub laste õppimise ja kogemuse kirjeldamisele (mida lapsed märkasid, proovisid, harjutasid, kuidas osalesid), mitte õpetaja tegevuste/õpetamise üksikasjalikule kirjeldamisele. Vajadusel tuuakse näiteid, mis ilmestavad laste osalust, koostööd, suhtlemist, probleemilahendust või muid õpioskusi.

Päeviku sissekanne tehakse vanematele nähtavaks hiljemalt sama päeva õhtul kell 18.00, võimaldades neil saada ülevaade toimunud tegevustest.

2.6.5 Tegevuskava

Tegevuskava koostatakse iga õppeaasta alguses koostöös lasteaia töötajate ja vanematega, arvestades võimalusel ka laste ettepanekuid. Tegevuskava aluseks on lasteaia arengukava: sõnastatakse õppeaasta üldeesmärk ja peateema ning kavandatakse kogu lasteaia ühised ettevõtmised, tähtpäevade tähistamised ja olulised sündmused.

Tegevuskava kinnitatakse enne õppeaasta algust.

3. ÕPI- JA KASVUKESKKONNA KUJUNDAMISE PÕHIMÕTTED

Õpi- ja kasvukeskkond on lapse arengut ja õppimist toetav vaimse, sotsiaalse, füüsilise ja digitaalse keskkonna tervik. Keskkonna kujundamisel lähtutakse alushariduse riikliku õppekava alusväärtustest ja põhimõtetest ning käesoleva õppekava ptk 2.3 kirjeldatud õppe- ja kasvatustegevuse üldpõhimõtetest.

Õpi- ja kasvukeskkonda kujundab rühmameeskond koostöös laste ja teiste lasteaia töötajatega, kaasates vajadusel vanemaid. Keskkonna toimivust hinnatakse regulaarselt ja seda kohandatakse vastavalt laste vajadustele ning tagasisidele.

3.1 Sotsiaalse ja vaimse keskkonna kujundamise põhimõtted

Sotsiaalne ja vaimne keskkond loob aluse lapse heaolule, turvatundele, kuuluvustundele ning õppimisele. Sotsiaalse ja vaimse keskkonna kujundamisel:

- lähtutakse lapse heaolust, lasteaia väärtustest, ühistest kokkulepetest ja tavadest;
- luuakse usaldav, sõbralik, pinge- ning vägivallavaba õhkkond;
- suunatakse lapsi üksteisega arvestama, üksteist toetama ja koostööd tegema;
- väärtustatakse ideede, arvamuste ja kogemuste mitmekesisust;
- tagatakse aeg mõtestamiseks, mõttevahetuseks ja tagasisideks;
- suhtutakse heatahtlikult erinevustesse ning tagatakse kõigile lastele võrdsed võimalused osalemiseks ja arenguks;
- kohandatakse tegevusi, õpet ja õppematerjale paindlikult, võimaldatakse valikute tegemist ning luuakse võimalused aktiivseks osaluseks;
- tehakse kokkulepped, päevakord ja rutiinid lapsele arusaadavaks ning nähtavaks;
- pööratakse tähelepanu sujuvatele üleminekutele tegevuste vahel ning kasutatakse vajadusel visuaalseid abivahendeid;
- ennetatakse ja lahendatakse kiusamis- ja vägivallajuhtumeid, reageerides neile viivitamata ning taastades turvalisuse;
- toetatakse konfliktide lahendamist, aidates lapsel sõnastada tundeid, mõista teist osapoolt ja teha kokkuleppeid;
- luuakse võimalused rahunemiseks ja eneseregulatsiooniks, sh kasutatakse rühmas kokkulepitud viisil rahunemisenurka või vaikuseala;
- arvestatakse lapse meelelise tundlikkuse, tähelepanu ja eneseregulatsiooni eripäradega ning vajadusel kohandatakse keskkonda, tegevuste tempot ja toe viisi;
- toetatakse õppimisvalmidust päeva jooksul liikumise, pauside ja lapse arengule vastava töötempoga;

- kavandatakse tugi võimalusel rühmas, et säilitada lapse seotus rühmategevustega; individuaalsete tegevuste korral valitakse aeg, mis vähendab lapse kõrvalejäämist rühma põhitegevustest ning tagatakse sujuvad üleminekud tegevuste vahel;
- selgitatakse vajadusel lastele eakohaselt lisatoe või erivahendite kasutamise põhjuseid, et kujundada mõistev ja hooliv rühmakultuur.

3.2 Füüsilise keskkonna kujundamise põhimõtted

Füüsiline keskkond toetab lapse iseseisvust, liikumisvajadust, uurimis- ja mängurõõmu ning turvalist tegutsemist.

- tagatakse turvalisus ning järgitakse kehtivaid ohutus- ja tervisekaitseõudeid;
- ruumid ja tegevuspaigad kujundatakse lapse iseseisvat uurimist, avastamist ja tegutsemist toetavaks;
- tehakse õppeprotsess lastele ja vanematele nähtavaks (nt laste tööde, fotode ja projektide kaudu);
- tagatakse õppe- ja mänguvahendite kättesaadavus ja mitmekesisus, sh vahendid, mis toetavad eri tasemel ja eri vajadustega laste osalemist;
- kasutatakse sobivaid kohandusi ja abivahendeid (nt pilditoed, selged märgistused, sobiv mööbel);
- kujundatakse võimalusel paindlik ja ümberkohandatav keskkond, mis võimaldab tegutseda alarühmades ning pakub ka omaette olemise võimalusi;
- kasutatakse aktiivselt lasteaia õueala ja ümbritsevat keskkonda, sealhulgas liiklusväljakut, õppeaeda ja mänguväljakut;
- luuakse võimalused mängimiseks ja aktiivseks liikumiseks nii ruumides kui ka õues;
- järgitakse säästva tarbimise põhimõtteid, sealhulgas jäätmete sortimist, veesäästu ja taaskasutust.

3.3 Digikeskkonna kujundamise põhimõtted

Digikeskkond toetab lapse õppimist, suhtlemist ja osalust ning aitab kujundada digipädevust eakohasel ja tasakaalustatud viisil. Digikeskkonna kujundamisel:

- kasutatakse lapse vanusele ja arengutasemele vastavaid digivahendeid;
- lõimitakse digivahendid õppe- ja kasvatustegevusse eesmärgistatult, toetades uudishimu, avastus- ja probleemilahendusoskust;
- eristatakse digivahendi tundmaõppimist ja digivahendi kasutamist õpieesmärkide saavutamiseks;

- kavandatakse digitegevused nii, et laps on aktiivne osaleja;
- juhendatakse lapsi turvalise ja vastutustundliku digikäitumise osas, sealhulgas isikuandmete kaitse, suhtluskultuuri, digikeskkonna mõjude teadvustamise ja abi küsimise oskuse vallas;
- arutletakse eakohaselt digikeskkonnast saadud info päritolu ja usaldusväärsuse üle;
- kasutatakse vajadusel digilahendusi lapse osaluse ja suhtlemise toetamiseks, arvestades lapse individuaalset tempot ja vajadusi;
- kasutatakse digivahendeid eesti keele ja kultuuri toetamiseks ning mitmekeelse lapse keelelise arengu toetamiseks;
- tehakse vanematega koostööd, jagades soovitusi tasakaalustatud ja turvalise digivahendite kasutamise kohta ka kodus.

4. LAPSE ARENGU HINDAMINE JA TOETAMINE

4.1 Vastutus ja rollid

Kõik lasteaias töötavad täiskasvanud toetavad lapse heaolu ning osalevad vastavalt oma rollile lapse arengu märkamises ja toetamisel. Lapse arengut hindavad lasteaias õpetajad ning lastehoiurühmas lapsehoidja või õpetaja, vajadusel koostöös tugispetsialistidega. Käesolevas peatükis mõistetakse rühma eest vastutava täiskasvanuna lasteaiarühmas rühmaõpetajat ning lastehoiurühmas rühma töökorraldusest lähtuvalt lapsehoidjat või õpetajat. Lapse heaolu ja arengut mõjutavad tähelepanekud edastatakse esmajärjekorras rühma eest vastutavale täiskasvanule, kes koordineerib info koondamist, kokkulepete sõnastamist ja nende rakendamist rühma igapäevatoos. Vajaduse korral kaasatakse rühmameeskond: abiõpetaja, tugispetsialist ja õppejuht. Vanem kaasatakse kokkulepete sõlmimisse ning koduse toe rakendamisse. Info vahetamisel järgitakse konfidentsiaalsuse ja andmekaitse nõudeid.

- **Rühma eest vastutav täiskasvanu** jälgib last, kogub ja dokumenteerib tähelepanekud, analüüsib infot ning kavandab ja rakendab rühmas üldtoe meetmeid.
- **Rühma toetav täiskasvanu** (abiõpetaja või toetavas rollis lapsehoidja) toetab rühma igapäevatoöd lapse jälgimisel, märkab ning edastab olulised tähelepanekud rühma eest vastutavale täiskasvanule ning aitab rakendada kokkulepitud toe võtteid (nt juhendamine, struktureerimine, toetav suhtlus).
- **Vanem** jagab lapse arengu kohta olulist teavet, osaleb kokkulepete sõlmimisel ja koduse toe rakendamisel ning annab tagasisidet rakendatud toe mõju kohta.
- **Tugispetsialist** hindab lapse toe vajadust, nõustab rühmameeskonda ja vanemat, toetab sobivate sekkumiste valikut ning osutab kokkulepitud mahus tugiteenuseid.
- **Õppejuht** koordineerib lasteaias õppe- ja kasvatustööd ning täidab direktori määramisel ka tugiteenuste koordineeri (TUKO) ülesandeid. TUKO toetab ja juhendab õpetajaid lapse esmase toe kavandamisel, nõustab vanemaid ning teeb õpetajatele ja direktorile ettepanekuid edasiseks pedagoogiliseks tööks, lapse arengut toetavate meetmete rakendamiseks või vajadusel lisauuringute tegemiseks.
- **Direktor** tagab hindamise ja toetamise korraldusliku juhtimise, loob vajalikud tingimused ja ressursid ning jälgib kokkulepitud põhimõtete rakendamist.
- **Juhiabi** toetab protsessi korralduslikult ning tagab, et info liigub kokkulepitud kanalite kaudu turvaliselt ja konfidentsiaalselt ning et asutuse asjaajamine ja ohutusega seotud dokumentatsioon on korras.

- Teised töötajad toetavad lapse heaolu ja turvalist õpi- ja kasvukeskkonda oma tööülesannete piires ning edastavad lapse heaolu, tervist või turvalisust mõjutavad tähelepanekud rühma eest vastutavale täiskasvanule või juhtkonnale.

4.2 Eesmärk

Lapse arengu hindamine on loomulik, järjepidev ja süsteemne protsess, mille eesmärk on mõista lapse individuaalseid eripärasid, märgata tema tugevusi ja arenguvajadusi ning tagada võimetekohane õpi- ja kasvukeskkond ja vajalik tugi.

Hindamine toimub igapäevastes tegevustes ning selle aluseks on lapse eeldatavad arengutulemused üldoskustes ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades:

- kuni kolmeaastaste laste puhul keskendutakse eelkõige üldoskuste kujunemisele;
- kolme- kuni seitsmeaastaste laste puhul jälgitakse lisaks üldoskustele ka arengut õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades.

Hindamistulemusi kasutatakse õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks ja kohandamiseks, sealhulgas tegevuste raskusastme muutmiseks, keskkonna ümberkujundamiseks ning lapsele vajaliku toe pakkumiseks.

4.3 Põhimõtted

Hindamisel ja toe pakkumisel lähtutakse ptk 2.3 põhimõtetest. Käesolev peatükk täpsustab nende rakendamist lapse arengu hindamisel ja toetamisel.

Hindamise põhimõtted:

- **Varajane märkamine** – last jälgitakse igapäevastes olukordades ning tähelepanekuid kasutatakse toe vajaduse varaseks märkamiseks.
- **Lapse aktiivne kaasamine** – last kaasatakse eakohaselt (nt valikute pakkumine, pilditoed, lihtsad küsimused ja peegeldamine), et ta saaks väljendada oma mõtteid ja kogemusi ning õppimist mõtestada.
- **Dokumenteerimine ja analüüsimine** – tähelepanekud ja hindamistulemused dokumenteeritakse kokkulepitud viisil ning neid analüüsitakse regulaarselt, et kavandada järgmisi samme.
- **Konfidentsiaalsus** – lapse arenguandmeid käsitletakse eesmärgipäraselt ning kooskõlas andmekaitseõuetega.

Toetamise põhimõtted:

- **Kaasatus ja kättesaadavus** – igal lapsel on õigus osaleda õppe- ja kasvatustegevustes vastavalt oma võimetele; vajadusel kohandatakse tegevusi ja keskkonda.

- **Järkjärguline tugi** – esmalt rakendatakse üldist tuge, vajadusel kaasatakse tugispetsialistid ning kooliväline nõustamismeeskond; toe liigid on kirjeldatud ptk 4.9.1.
- **Koostöö** – tugi korraldatakse koostöös õpetajate, vanema ja tugispetsialistidega.
- **Andekuse märkamine ja toetamine** – pakutakse lisaväljakutseid ja süvendatud õppimisvõimalusi.

4.4 Hindamise ja toe protsess

Olustvere lasteaias Piilu järgitakse neljaastmelist süsteemi. Protsess on pidev ja seotud igapäevaste õppe- ja kasvatustegevustega, tagades, et lapse individuaalsed vajadused saavad varakult märgatud ning talle pakutakse sobiv tugi.

1. Märkamine

Rühmameeskond õpib last tundma ning jälgib lapse arengut ja toimetulekut erinevates olukordades. Tähelepanekud koondatakse, dokumenteeritakse ning jagatakse vanemaga; vanem lisab kodused tähelepanekud ja taustainfo.

2. Kaardistamine

Rühma eest vastutav täiskasvanu ja vanem analüüsivad kogutud infot, vajadusel kaasatakse tugispetsialist. Kasutatakse kokkulepitud hindamisvahendeid ja dokumente (vt ptk 4.5). Vähemalt üks kord õppeaastas koostatakse ELIIS-is kirjalik kokkuvõte lapse arengust, tugevustest, arenguvajadustest ja kokkulepitud sammudest.

3. Sekkumine (toe rakendamine)

Üldtoe rakendamise algatab ja koordineerib rühma eest vastutav täiskasvanu. Kokkulepitud võtteid rakendab igapäevatoos kogu rühmameeskond. Kui üldtoest ei piisa, kaasatakse vanemaga koostöös õppejuhi koordineerimisel tugispetsialistid ja vajadusel kooliväline nõustamismeeskond. Vajaduse korral koostatakse individuaalne arenduskava (IAK) ning rakendatakse tõhustatud või erituge (vt ptk 4.9.1).

4. Analüüsimine

Rühma eest vastutav täiskasvanu, tugispetsialistid ja õppejuht hindavad koos vanemaga rakendatud meetmete mõju ning lapse arengus toimunud muutusi. Täiendatakse IAJK-d ja/või IAK-d ning lepitakse kokku järgmised sammud (jätkamine, kohandamine, lõpetamine või uued sekkumised). Tagasiside vanemale antakse regulaarselt kogu protsessi vältel ning vähemalt kord õppeaastas IAJK/IAK arutelul. IAK vahekokkuvõte ja ülevaatamine võib toimuda ka õppeaasta keskel (nt jaanuaris), kui see on lapse toe vajadusest tulenevalt vajalik või meeskondlikult kokku lepitud.

Etappide tegevuste, vastutuste ja dokumentide üksikasjalik kirjeldus on esitatud **Lisas 2** „Lapse arengu toetamise juhend.

4.5 Dokumentatsioon

Lapse arengu hindamisel ja toetamisel kasutatakse dokumenteerimisvahendeid, mis aitavad koondada tervikliku pildi lapse arengust, tugevustest ja arenguvajadustest.

Kõik lapse arengu hindamise ja toetamisega seotud dokumendid koostatakse ja säilitatakse ELIIS-is lasteaia kokkulepitud vormides. Dokumentatsiooni kasutatakse õpetaja ja lastehoiurühmas lapsehoidja töö toetamiseks, vanemale ülevaate andmiseks ning koostööks tugispetsialistidega. Hindamisvahendite valikul on rühmameeskonnal professionaalne autonoomia, kuid tulemused dokumenteeritakse lasteaia ühtsetes kokkulepitud vormides.

4.5.1 Arengu jälgimise tabelid

Arengu jälgimise tabelid kajastavad lapse arengut eri valdkondades ning toetavad igapäevast hindamist, IAJK-i täiendamist ja arenguveestluste ettevalmistamist.

Lasteaias on kasutusel kaks peamist lahendust:

- ELIIS-i keskkonnas olevad valdkondlikud ja vanuselised hindamistabelid, mida õpetaja saab kasutada aastaringselt lapse arengu jälgimiseks ja dokumenteerimiseks;
- „Mina oskan juba“ arengu jälgimise mängu tabelid (K. Kirbits, J. Rebane, R. Varik), mida kasutatakse süstemaatiliselt vähemalt kaks korda õppeaastas juhul, kui õpetaja valib selle perioodilise kokkuvõtte vahendiks (sügisel lähteolukorra kaardistamiseks ja kevadel kokkuvõtteks).

Õpetaja või lapsehoidja teeb professionaalse otsuse ning valib, kumba tabelilahendust kasutada perioodilise kokkuvõtte tegemisel. Valitud lahenduse tulemused kajastatakse lasteaia kokkulepitud korras ELIIS-is ning kasutatakse IAJK-i täiendamisel ja arenguveestluste ettevalmistamisel.

Tabeleid ja vorme ajakohastatakse õpetajate ettepanekul ning kooskõlas riikliku õppekavaga.

4.5.2 Lapse Arengu Hindamise E-vahend (LAHE)

LAHE on Haridus- ja Noorteameti loodud digitaalne lisahindamisvahend 5-aastaste laste arengu toetamiseks. LAHE kasutamine on lasteaias üks võimalik lisahindamise viis ning seda rakendatakse vajaduspõhiselt õpetaja professionaalse otsuse alusel, lähtudes lapse arenguvajadustest ja heaolust. LAHE võimaldab õpetajal saada süsteemse ja ülevaatliku pildi lapse arengutasemest viies valdkonnas:

1. Kognitiivsed protsessid
2. Õpipädevus
3. Keel ja kõne
4. Matemaatika
5. Sotsiaalne pädevus

LAHE hindamine viiakse läbi Eksamite Infosüsteemis (EIS). Testid on mängulised ning sisaldavad lapsele tuttavaid kontekste (kodu, pood, mänguväljak). Hindamist viib läbi õpetaja lapsega individuaalselt, arvestades lapse tempot ja heaolu. Tulemusi kasutatakse arendustegevuste täpsustamiseks ning vajadusel tugimeetmete planeerimiseks, samuti arutatakse neid vanemaga arenguestlusel ja jagatakse vajaduse korral tugispetsialistidega. Hindamise kokkuvõtte ja kokkulepped kajastatakse ELIIS-is (IAJK-s ja vajadusel IAK-s).

4.5.3 Vaatlustabel

Vajadusel kasutatakse lapse arengu täiendavaks jälgimiseks vaatlustabelit, mis aitab kaardistada mängu- ja suhtlemisoskusi, loovust ning probleemilahendusvõimet igapäevastes tegevustes.

Vaatlustabelit kasutatakse vajaduspõhiselt juhul, kui on vaja koguda kindla eesmärgiga struktureeritud vaatlusandmeid.

4.5.4 Arengumapp

Arengumapp koostatakse iga lapse kohta ning liigub lapsega kaasa kogu lasteaiaperioodi vältel. Sinna kogutakse lapse tööde ja tegevuste näiteid (nt joonistused, meisterdused, kirjutustööd ja muud loovtööd), mis peegeldavad lapse oskuste ja huvide kujunemist. Arengumappi lisatakse pedagoogilise dokumenteerimise põhimõtetest lähtudes ka lühikesed kirjeldused ning lapse enda tõlgendused ja ütlused oma töö/tegevuse kohta (nt mida ta tegi, miks nii tegi, mis oli lihtne või keeruline, mida ta järgmisel korral prooviks teisiti), samuti vajadusel õpetaja tähelepanekud lapse õppimise kohta. Arengumappi kasutatakse arenguestluste ettevalmistamisel ja koolivalmiduskaardi koostamisel ning see on kättesaadav lapsele ja vanemale.

4.5.5 Lapse individuaalse arengu jälgimise kaart (IAJK)

IAJK avatakse igale lapsele tema esimesel lasteaia aastal ning seda täiendatakse kogu lasteaiaperioodi vältel. IAJK koondab lapse arengu kohta kogutud info ning on arenguestluse aluseks. Kaart annab vanemale ülevaate lapse arengust ning koos sõnastatakse lapse tugevused, arendamist vajavad küljed ja edasised kokkulepped. Lapse arengut kirjeldatakse lapsest

lähtuvalt, väärtustades saavutatut ning tunnustades lapse toimetulekut, arengut, positiivseid hoiakuid ja huvi.

Tugispetsialistide tähelepanekud lisatakse IAJK-sse juhul, kui lapse areng vajab täiendavat tuge.

IAJK koostamise aluseks on arengu jälgimise tabelid, arengumapp, igapäevased vaatlused, õpetaja tähelepanekud ning vajadusel tugispetsialistide ja LAHE sisend.

4.5.6 Individaalne arenduskava (IAK)

IAK koostatakse lapsele, kui rakendatud üldtoe meetmetest ei piisa või kui lapse arenguvajadused eeldavad püsivamaid ja sihipärasemaid kohandusi õppe- ja kasvatustegevuses. IAK koostatakse riikliku õppekava alusel, lähtudes lapse arengutasemest ja individuaalsetest vajadustest, koostöös vanema, tugispetsialisti(de) ja vajadusel õppejuhiga. Vajaduse korral kaasatakse IAK koostamisse ja ülevaatamisse ka teised lapsega töötavad spetsialistid.

Dokument sisaldab:

- eesmärgid, mis vastavad lapse võimetele ja arenguvajadustele ning mida püütakse saavutada õppeaasta jooksul;
- tegevuskava, mis kirjeldab konkreetseid tegevusi ja pedagoogilisi meetodeid lapse arengu toetamiseks;
- tugispetsialistide hinnanguid ja soovitusi;
- vahekokkuvõtteid, mis võimaldavad jälgida lapse edusamme ja vajadusel kohandada eesmärgid või meetodeid.

Vähemalt üks kord õppeaastas tehakse kokkuvõtte IAK rakendumisest, hinnatakse arengukeskkonna sobivust ja arengueesmärkide saavutamist ning lepitakse kokku edasised tegevused.

4.6 Perevestlus

Perevestlus on vanema ja õpetaja/lapsehoidja vaheline koostöine vestlus, mis on võimalus jagada teavet lapse heaolu, harjumuste, arengu, toimetuleku ja vajaduste kohta ning kujundada ühtne arusaam lapse toetamisest kodus ja lasteaias.

Vajadusel toimub perevestlus:

- lapse lastehoidu või lasteaeda tuleku ja kohanemisperioodil;
- lapse rühma vahetuse korral, sealhulgas üleminekul lastehoiurühmast lasteaia rühma;
- muudel juhtudel, kui lapse areng, toimetulek või heaolu vajavad vanema ja lasteaia ühist arutelu.

Perevestlus ei asenda arenguestlust, vaid on paindlik koostöövorm lapse paremaks mõistmiseks ja vajadusel toe planeerimiseks.

4.7 Arenguestlus

Arenguestlus on vanema ja õpetaja või lastehoiurühmas lapsehoidja koostööne ja eesmärgistatud dialoog, mille eesmärk on toetada lapse arengut, vahetada teavet lapse edusammude, arenguvajaduste ja lasteaia toimetuleku kohta ning kavandada edasisi samme. Vähemalt kord õppeaastas koostatakse lapse arengut ja toimetulekut käsitlev kirjalik kokkuvõte (IAJK), mida tutvustatakse vanemale. Vajaduse korral viiakse läbi arenguestlus, kus IAJK-d arutatakse põhjalikumalt ja lepatakse kokku järgmised sammud. Arenguestluse ettevalmistus, läbiviimine ja dokumenteerimine on kirjeldatud õppekava **Lisas 3**.

4.8 Koolivalmiduse hindamine

Koolivalmidus on lapse valmisolek minna üle mänguliselt põhitegevusele õpitegevusele, hõlmates tema kognitiivset, sotsiaalset, emotsionaalset ja füüsilist arengut ning õpioskusi ja motivatsiooni.

Koolivalmiduse kujunemist toetatakse nii kodus kui ka lasteaias. Õpetajad ja tugispetsialistid jälgivad lapse arengut kogu lasteaia perioodi vältel ning vajadusel pakuvad täiendavat tuge.

Õppimiskohustus on lapsel, kes saab seitsmeaastaseks enne käimasoleva aasta 1. oktoobrit. Koolivalmidust hindab lasteaia pedagoogiline personal koostöös vanemaga, tuginedes pedagoogilisele dokumenteerimisele ja lapse arengu terviklikule käsitlusele. Kui vanema ja lasteaia hinnang koolivalmidusele erineb, lepatakse esmalt kokku täiendav kaardistamine ja uus arutelu. Kui eriarvamus püsib, soovitatakse vanemal pöörduda koolivälise nõustamismeeskonna poole sõltumatu hinnangu ja soovituste saamiseks.

Kui vanem soovib õppimiskohustuslikust east nooremat last kooli panna, hinnatakse lapse koolivalmidust samadel põhimõtetel.

4.8.1 Koolivalmiduse hindamise põhimõtted ja allikad

Koolivalmiduse hindamine on terviklik ja mitmel allikal põhinev. Hindamisel kasutatakse:

- õpetaja igapäevaseid vaatlusi ja tähelepanekuid;
- laste tööde analüüsi;
- vajadusel juhendatud ülesandeid ja joonistusülesannet (nt “Päikese-test”) lapse kognitiivse ja sotsiaal-emotsionaalse arengu kohta;
- vajaduspõhiselt tugispetsialistide uuringuid ja hinnanguid;

- vestlusi lapsega ning arutelu vanemaga (sh arenguvestlus).

4.8.2 Koolivalmiduskaart

Lasteaed koostab koolimineva lapse kohta koolivalmiduskaardi (**Lisa 4**). Kaardil tuuakse esile lapse tugevused ja arendamist vajavad küljed ning märgitakse rakendatud tugimeetmed ja lapse lasteaias viibimise periood.

Koolivalmiduskaardi koostab rühmaõpetaja koostöös tugispetsialistidega ning see arutatakse läbi ja kooskõlastatakse vanemaga. Lasteaed kannab koolivalmiduskaardi hariduse infosüsteemi (EHIS) kehtiva korra kohaselt.

4.8.3 Õppimiskohustuse täitmise alguse edasilükkamine

Kui laps ei ole oma tervises seisundi või individuaalse arengu tõttu õppimiskohustuse alguseks saavutanud õpingute alustamiseks vajalikku koolivalmidust, võib õppimiskohustuse täitmise algus jääda ühe õppeaasta võrra hilisemaks. Edasilükkamine toimub lasteaia või koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel alusel.

Kui lapse õppimiskohustuse täitmise algus on ühe õppeaasta võrra edasi lükatud, tagab kohaliku omavalitsuse üksus lapsele võimaluse käia nimetatud perioodil vanema soovil samas lasteaias. Edasilükkamise korral lepatakse vanemaga kokku lapse arengu toetamise eesmärgid ja tegevused ning lapse arengut jälgitakse järjepidevalt ka edasilükkamise perioodil.

4.9 Toevajadusega laps lasteaias

Toevajadusega laps on käesoleva õppekava tähenduses laps, kelle arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi õpi- ja kasvukeskkonnas, igapäevastes tegevustes või õppe- ja kasvatustöös.

Lapse toevajadus võib tuleneda:

- arengutempost või -raskustest;
- tervises seisundist;
- keelelisest ja kultuurilisest taustast;
- käitumise eripäradest;
- isiksuseomadustest või emotsionaalsest toimetulekust.

Toe eesmärk on tagada lapsele võimalus osaleda täisväärtuslikult rühma igapäevaelus ning toetada tema arengupotentsiaali maksimaalselt.

Lapsele vajaliku toe liik selgitatakse välja lapse arengu järjepideva jälgimise, rakendatud meetmete tulemuslikkuse hindamise ning meeskondliku arutelu käigus, kaasates vanemaid ja vajadusel tugispetsialiste.

4.9.1 Üldtugi, tõhustatud tugi ja eritugi

Olustvere lasteaed Piilu rakendab lapse arengu toetamisel kolmetasandilist tugisüsteemi, mis võimaldab pakkuda lapsele vajaduspõhist ja järkjärgulist tuge. Toevajadus võib esineda kõigil toe tasanditel. Tõhustatud või erituge saavat last käsitatakse alusharidusseaduse tähenduses haridusliku erivajadusega lapsena (HEV-lapsena).

1. Üldtugi

Üldtugi on ennetav ning kättesaadav kõigile lastele igapäevases õppe- ja kasvatustegevuses. Üldtoe eesmärk on toetada lapse arengut tavapärasel rühmakontekstis ning ennetada arenguraskuste süvenemist. Üldtugi hõlmab tegevuste diferentseerimist, õpi- ja kasvukeskkonna kohandamist, visuaalseid abivahendeid, rutiine, suhtlusviiside ja metoodika paindlikku kohandamist ning vajadusel individuaalset lisajuhendamist. Üldtoe rakendamist koordineerib rühma eest vastutav täiskasvanu ning kokkulepitud võtteid rakendab kogu rühmameeskond.

2. Tõhustatud tugi

Tõhustatud tugi rakendub juhul, kui üldtoe meetmetest ei piisa lapse arengu toetamiseks. Tõhustatud toe rakendamise aluseks on lapse arenguvajaduste hindamine, vanema nõusolek ning koolivälise nõustamismeeskonna soovitus. Tõhustatud tugi hõlmab regulaarset tugispetsialisti teenust, individuaalse arenduskava koostamist ja rakendamist ning vajadusel spetsiifilist õppe- ja kasvatustegevuse korraldust, metoodikat, keskkonda või vahendeid.

3. Eritugi

Eritugi rakendub lapsele, kelle arenguvajadused nõuavad ulatuslikke ja püsivaid kohandusi ning mitme tugispetsialisti pidevat teenust. Eritoe rakendamise aluseks on üldjuhul koolivälise nõustamismeeskonna soovitus ja vanema nõusolek. Eritugi hõlmab mitme tugispetsialisti koordineeritud teenust ning õppe- ja kasvatustegevuse, metoodika, keskkonna ja vahendite ulatuslikku kohandamist. Erandina võib lasteaed tõhustatud tuge või erituge rakendada ka ilma koolivälise nõustamismeeskonna soovituseta juhul, kui lapsel on diagnoositud igal ööpäeval või ööpäev läbi kõrvalabi vajadust põhjustav tervises seisund või kui lapsel on tuvastatud puude raskusaste.

5. VANEMATEGA KOOSTÖÖ EESMÄRGID, PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

5.1 Eesmärk

Olustvere lasteaed Piilu peab vanemaid olulisteks koostööpartneriteks lapse arengu ja heaolu toetamisel. Koostöö eesmärk on toetada lapse mitmekülgset ja järjepidevat arengut kodu ja lasteaia koostöös ning kujundada lapse arengu toetamisel ühtsed väärtused ja kasvatuspõhimõtted. Lasteaed väärtustab avatud ja mitmekesiseid koostöövorme, et igal perel oleks võimalik panustada lapse arengusse talle sobival viisil.

5.2 Põhimõtted

- Koostöö vanematega põhineb vastastikusel usaldusel, lugupidamisel ja avatud suhtlusel.
- Lapse huvid ja heaolu on kõigi otsuste keskmes.
- Vanem on oma last kõige paremini tundev inimene – tema teadmine ja kogemus on rühmameeskonnale väärtuslik sisend.
- Lapse arengu, õppimise ja heaoluga seotud teavet jagatakse vanemaga regulaarselt ja läbipaistvalt, arvestades lapse ja pere privaatsust.
- Lapse ja pere isikuandmeid käsitletakse konfidentsiaalselt ning kooskõlas kehtivate õigusaktide ja lasteaia andmekaitsekorra nõuetega.
- Vanematel on võimalus teha ettepanekuid ja anda tagasisidet rühma ning lasteaia töö korralduse kohta.
- Lapse arengut puudutavad kokkulepped sõnastatakse koostöös vanemaga, lähtudes lapse individuaalsetest vajadustest.
- Vajadusel kaasatakse koostöösse tugispetsialiste ja teisi võrgustikuliikmeid, et toetada lapse arengut terviklikult.
- Lasteaed pakub vanematele tuge ja nõustamist lapse arengu, kasvatus ja heaoluga seotud küsimustes.
- Koostöös väärtustatakse kogukonnatunnet ja perede omavahelist kogemuste jagamist.

5.3 Korraldus

Vanematega koostöö toimub mitmekesiste ja paindlike vormidena:

- **Tutvumispäev uutele peredele** – enne õppeaasta algust võimaldatakse vanematel ja lastel tutvuda lasteaia väärtuste, keskkonna, töötajate ning päevakava ja kodukorraga.
- **Igapäevane suhtlus** – vahetu suhtlus hommikul ja õhtul annab ülevaate lapse päevast, enesetundest ja vajadustest.

- **Rühmakooosolekud** – korraldatakse vähemalt kord õppeaastas või vajadusel sagedamini, et tutvustada rühma eesmärke ja tegevusi ning kuulata vanemate ettepanekuid (lastehoiurühmas korraldatakse koosolekuid vajaduspõhiselt).
- **Ühisüritused** – rühma ja lasteaia tasandil korraldatavad ettevõtmised, kuhu kaasatakse ka vanemad, et tugevdada kogukonnatunnet ja vanemate osalust laste tegevustes.
- **Koolitused ja loengud** – võimalusel pakutakse vanematele koolitusi ja loenguid lapse arengu, kasvatuse ja heaoluga seotud teemadel.
- **Infovahetus** – oluline info edastatakse lasteaia kodulehe, infostendide, e-kirjade ja ELIIS-i keskkonna kaudu.
- **Rahuloluküsitlused** – vanematele viiakse läbi rahuloluküsitlusi, et saada tagasisidet lasteaia tegevuste ja kvaliteedi kohta.
- **Hoolekogu** – vanemate esindajad osalevad hoolekogu töös, panustades lasteaia arendustegevustesse ja aidates kujundada kodu ja lasteaia koostööd lapse heaolu nimel.

6. ÜLDOSKUSED

Üldoskused on alushariduse oluline osa ning loovad aluse lapse õppimisvõime, sotsiaalse toimetuleku ja enesejuhtimise kujunemisele. Need kujunevad lapse aktiivses tegutsemises, mängus ja suhtluses ning on seotud lapse isiksuse, õppimise ja arenguga. Üldoskused loovad aluse põhikooli riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevuste ning ennast reguleeriva õppija kujunemisele. Olustvere lasteaed Piilu toetab üldoskuste kujunemist järjepidevalt kogu õppe- ja kasvatustöö kaudu, lõimides neid igapäevategevustesse ja kõikidesse õppevaldkondadesse. Üldoskuste arengut toetatakse mängu, suhtlemise, uurimise, koostegemise ja igapäevaste olukordade kaudu.

Õppekavas käsitletakse nelja omavahel seotud üldoskuste rühma:

Mänguoskused	Tunnetus- ja õpioskused	Sotsiaalsed oskused	Eneseregulatsiooni oskused
Mäng on lapse põhitegevus ja loomulik õppimisviis. Mängu kaudu omandab ja kinnistab laps teadmisi ja oskusi, õpib suhtlema, koostööd tegema ning oma tundeid ja soove väljendama. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade arengu alus.	Tunnetus- ja õpioskused on seotud tähelepanu, mälu, mõtlemise, tajuga, keele ja õppimisega. Nende kaudu õpib laps uurima, võrdlema, seoseid looma, küsimusi esitama, probleeme lahendama ja õpitut kasutama erinevates olukordades.	Sotsiaalsed oskused hõlmavad suhtlemist, koostööd, empaatiat, kokkulepete järgimist ja teistega arvestamist. Nende kaudu kujunevad lapse eneseväljendusoskus, kuulamisoskus, abivalmidus, vastutustunne ja võime lahendada erimeelsusi rahumeelselt.	Eneseregulatsiooni oskused on seotud lapse suutlikkusega juhtida oma tähelepanu, käitumist, tundeid ja tegevust vastavalt olukorrale. Need toetavad keskendumist, tegevuse planeerimist, eesmärkide saavutamist ning igapäevaelus toimetulekut.

Üldoskused vanuserühmade lõikes on esitatud **Lisas 5**.

7. VALDKONDADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSED

Õppe- ja kasvatustegevus moodustab terviku, mille aluseks on lapse elust ja ümbritsevast keskkonnast lähtuv temaatika. Valdkondade õppesisu ja tegevuste lõimimisel lähtutakse üldõpetuslikust põhimõttest ning ptk 6 kirjeldatud üldoskuste järjepidevast kujundamisest. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse järgmisi valdkondi: mina ja keskkond, keel ja kõne, matemaatika, kunst, muusika ja liikumine.

7.1 Mina ja keskkond

Selles valdkonnas kujuneb lapsel arusaam endast ja oma lähiümbrusest ning seostest perekonna, kodu, lasteaia ja kogukonnaga. Laps õpib märkama ümbritsevat maailma, mõistma inimese mõju keskkonnale ning väärtustama loodust, tervist ja turvalist käitumist.

- Käsitletavad teemad seotakse lapse isiklike kogemuste ja lähiümbruse eluga.
- Korraldatakse loodusretki ja õuesõppepäevi, kus laps kogeb aastaegade vaheldumist ja kodukoha looduse eripära.
- Kaasatakse lapsi lihtsatesse majapidamistöodesse ja keskkonda hoidvatesse tegevustesse (jäätmete sorteerimine, taaskasutus, aiatööd).
- Tutvustatakse rahvakalendri tähtpäevi ja kohalikke traditsioone ning avardatakse silmaringi teiste kultuuride tundmise ja väärtustamise kaudu.
- Õpetatakse praktilisi oskusi ohutuks käitumiseks (liikluses, looduses, kodus, digikeskkonnas).
- Kujundatakse tervist hoidvaid harjumusi igapäevaelus (hügieen, toitumine ja toiduvalmistamine, liikumine, puhkus).

7.2 Keel ja kõne

Selles valdkonnas kujuneb lapse oskus kuulata, mõista ja ennast väljendada. Arenevad suhtlemisoskus, sõnavara, grammatiliselt korrektne kõne, jutustamisoskus ning lugemise ja kirjutamise eeluskused. Lapsele luuakse võimalusi tutvuda eesti keele, oma emakeele ja teiste keelte ning kultuuridega.

- Kujundatakse kuulamisoskust – õpitakse kuulama juhiseid, kaaslasi ja täiskasvanuid.
- Julgustatakse lapsi suhtlema ning oma mõtteid, tundeid, arvamust ja kogemusi väljendama, pakkudes võimalusi aruteluks ja küsimusteks.
- Toetatakse jutustamisoskust ja keelelist väljendusoskust: lausete loomine, kogemuste jagamine, piltide kirjeldamine, lugude ümberjutustamine ja omalooming.
- Rikastatakse sõnavara erinevate teemade ja mänguliste tegevuste kaudu.

- Harjutatakse õiget hääldust kõneharjutuste, laulude ja riimide abil.
- Luuakse lugemisrikas keskkond ning tutvustatakse lastekirjandust ja rahvapärimust, kasutades mitmekesiseid raamatuid, õppe- ja digivahendeid huvi kujundamiseks lugemise ja kirjutamise vastu.

7.2.1 Eesti keel kui teine keel

Eesti keele kui teise keele õpe toimub mängu, igapäevaste suhtlussituatsioonide ja praktiliste tegevuste kaudu. Õpetajad arvestavad lapse keeleoskuse taset ja arengutempot, toetavad koostegutsemist ning väärtustavad lapse emakeelt ja kultuuritausta.

- Kasutatakse mängulisi ja igapäevaeluga seotud suhtlusolukordi eesti keele kasutamiseks.
- Luuakse keeleõpet soodustav keskkond visuaalide, korduvate väljendite ja märksõnade abil.
- Julgustatakse lapsi eesti keeles suhtlema, pakkudes eeskujuga ja vajadusel kordusi või lihtsustatud väljendeid.
- Väärtustatakse mitmekeelsust: laps saab jagada oma emakeelt ja kultuuritraditsioone.
- Rakendatakse muusika, liikumise, kunsti ja dramatiseeringu kaudu keeleõpet.
- Kujundatakse positiivne ja julgustav õhkkond, kus laps saab turvaliselt eesti keelt katsetada.
- Vajaduse korral rakendatakse täiendavaid tugitegevusi väikeses grupis või individuaalselt (pildikaartide nimetamine, lihtsate dialoogide harjutamine, sõnavaramängud, laulumängud, juhised visuaalse toe abil).
- Keelelised tugitegevused ja lapse edenemine dokumenteeritakse IAJK-s.

7.3 Matemaatika

Selles valdkonnas kujuneb lapsel arusaam hulkadest, arvudest, suurustest, mõõtmisest, kujunditest ning ajas ja ruumis orienteerumisest. Õppimine toimub mängu, avastamise ja praktilise tegevuse kaudu, toetades lapse oskust võrrelda, järjestada, märgata seoseid ja lahendada lihtsaid ülesandeid. Pakutakse mängulisi ja igapäevaeluga seotud olukordi, kus laps saab loendada, võrrelda koguseid ning arvutada lihtsaid tehteid.

- Kujundatakse arusaama mõõtmisest – pikkus, raskus, maht ja aeg – praktiliste vahendite abil.
- Julgustatakse lapsi märkama ja kirjeldama geomeetrilisi kujundeid ümbritsevast keskkonnast, kasutama neid ehitamises ja kunstiloomes.

- Kujundatakse arusaama ajast päevakava, kalendri, laulude ja mängude kaudu.
- Arendatakse ruumitaju liikumismängude, suundade harjutuste ja orienteerumisülesannete abil.
- Suunatakse lapsi vaatlema objektide sarnasusi ja erinevusi ning neid kirjeldama ja sõnastama.
- Toetatakse lapse oskust oma lahenduskäiku selgitada ja arutleda kaaslastega.
- Kasutatakse mitmekesiseid vahendeid (loodusmaterjalid, mänguasjad, digivahendid), et teha matemaatika avastamine lapse jaoks huvitavaks ja arusaadavaks.

7.4 Kunst

Selles valdkonnas toetatakse lapse loovuse, kujutlusvõime ja eneseväljenduse arengut kunstiliste tegevuste kaudu. Laps avastab vorme, värve, materjale ja töövõtteid, arendab peenmotoorikat ning kogeb rõõmu loomisest. Samal ajal õpib laps märkama ilu enda ümber ja väärtustama kultuuripärandit.

- Pakutakse erinevaid materjale ja tehnikaid (joonistamine, maalimine, voolimine, meisterdamine, kleepimine), sealhulgas loodus-, jääk- ja taaskasutusmaterjale ning julgustatakse last kasutama kõiki meeli loomeprotsessis.
- Julgustatakse lapsi väljendama oma mõtteid ja tundeid isikupäraste kunstiliste lahenduste kaudu ning väärtustama oma loomingut.
- Seotakse kunstitegevused looduse ja igapäevaeluga (nt aastaegade kujutamine, pere või kogukonna teemad).
- Kujundatakse võimalusi koostegemiseks (ühistööd, näitused, rühmaruumide kaunistamine).
- Tutvustatakse lastele eakohaselt erinevaid kunstiliike ja -teoseid, ka kohalikke ja rahvuslikke näiteid.
- Julgustatakse lapsi oma töödest rääkima, neid teistele tutvustama ja kaaslaste loomingut väärtustama.
- Luuakse tingimused, kus iga laps saab kogeda eduelamust ja oma loomingulist panust väärtustada.

7.5 Muusika

Selles valdkonnas arendatakse lapse muusikalist kuulmist, rütmitunnetust, loovust ja eneseväljendust. Laulmine, pillimäng, muusika kuulamine ja liikumine muusika saatel toetavad

lapse tähelepanu, mälu, esinemisjulgust ja koostegutsemist. Laps õpib tundma Eesti ja teiste rahvaste muusikakultuuri ning kogeb rõõmu ühisest musitseerimisest.

- Lauldakse erinevas meeleolus ja stiilis lastelaule, sealhulgas rahvalaule ja rahvakalendri tähtpäevadega seotud laule.
- Pakutakse võimalusi muusika saatel liikumiseks, tantsuks ja rütmimängudeks.
- Kasutatakse lihtsamaid muusikainstrumente (nt rütmipillid, ksülofonid) ning luuakse võimalusi pillimänguks.
- Kuulatakse erinevat muusikat, sealhulgas Eesti heliloojate loomingut ja maailmamuusikat, arutletakse kuuldu üle.
- Julgustatakse last oma mõtteid ja tundeid muusika kaudu väljendama ning looma enda lihtsaid laule, helijadasid ja rütmimustreid.
- Korraldatakse ühiseid muusikalisi etteasteid ja kontserte, et laps kogeks esinemisrõõmu ja koostegemise tunnet.
- Seotakse muusikategevused teiste valdkondade ja igapäevaeluga (nt loodushelide matk, hääle- ja liikumismängud).
- Luuakse tingimused, kus iga laps saab osaleda muusikas vastavalt oma võimetele ja julgusele.

7.6 Liikumine

Selles valdkonnas kujunevad lapse kehalised põhioskused, osavus, koordineerimine, tasakaal, jõud ja vastupidavus. Liikumistegevused toetavad lapse tervist, enesekindlust, koostööoskust ja liikumisharjumuste kujunemist. Lapsele luuakse võimalusi aktiivseks ja turvaliseks tegutsemiseks erinevates keskkondades nii üksi kui ka koos rühmaga. Pakutakse igapäevaselt võimalusi aktiivseks liikumiseks nii siseruumides kui ka õues ning korraldatakse liikumisüritusi ja spordipäevi, et lapsed kogeksid liikumiserõõmu.

- Kasutatakse mitmekesiseid vahendeid (nt pallid, rõngad, hüppitsad, tasakaaluvahendid), mis arendavad koordineerimist ja osavust.
- Harjutatakse põhiliikumisi (nt jooksmine, hüppamine, roomamine, ronimine, viskamine, püüdmine, tasakaal) ning arendatakse üld- ja peenmotoorikat spordialade, tantsu ja erinevate liikumistegevuste kaudu.
- Mängitakse liikumismänge ja spordialasid lihtsustatud kujul, arvestades laste võimeid ja turvalisust.
- Kujundatakse harjumus sooritada harjutusi, mis arendavad rühti, lihaseid ja liigeste liikuvust.

- Julgustatakse lapsi tegema koostööd ja järgima mängureegleid, kogedes meeskonnatunnet ja ausa mängu väärtust.
- Suunatakse last märkama oma keha võimalusi ja piiranguid ning õppima turvalisi liikumisviise (nt kukkumine, takistuste ületamine).
- Kujundatakse positiivseid hoiakuid liikumise ja tervislike eluviiside suhtes, sidudes tegevused igapäevaeluga.

Õppe- ja kasvatustegevuste eeldatavad tulemused valdkondade kaupa on esitatud **Lisas 6**.

8. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

Õppekava uuendamise ja täiendamise kord tagab, et Olustvere lasteaia Piilu õppekava on ajakohane, vastab õigusaktidele ning toetab laste arenguvajadusi ja lasteaia õppe- ja kasvatustöö korraldust.

Õppekava kuulub muutmisele eelkõige juhul, kui:

- toimuvad muudatused haridusalastes õigusaktides või alushariduse riiklikus õppekavas;
- muudetakse õppe- ja kasvatustöö korraldust Olustvere lasteaia Piilu;
- laekub asjakohane ettepanek hoolekogult, lasteaia töötajatelt, vanematelt või direktorilt.

Õppekava muudatuste protsess toimub järgmiste sammude alusel:

- **algatamine** – muudatusettepanekuid võivad esitada lasteaia töötajad, hoolekogu liikmed, vanemad hoolekogu kaudu või direktorile esitatud ettepanekuna.
- **ettepanekute kogumine ja arutelu** – direktor koostab koostöös õppe- ja kasvatustegevusega seotud töötajatega muudatuste eelnõu. Eelnõu esitatakse arvamuse avaldamiseks hoolekogule ning vajadusel teistele asjakohastele osapooltele. Vajadusel tehakse eelnõusse täiendusi.
- **kinnitamine** – direktor kinnitab ajakohastatud õppekava või selle muudatused käskkirjaga, olles eelnevalt kuulanud ära hoolekogu arvamuse.
- **avalikustamine** – kinnitatud õppekava tehakse kättesaadavaks kõigile lasteaia töötajatele ja vanematele ning avalikustatakse lasteaia veebilehel.

Õppekava vaadatakse tervikuna üle vähemalt kord kolme aasta jooksul ja vajadusel ajakohastatakse sagedamini, et tagada selle vastavus laste arenguvajadustele, lasteaia töökorraldusele ning kehtivatele õigusaktidele.

LISA 1. Lühendid ja terminid

Digipädevus – suutlikkus kasutada digitehnoloogiat õppimisel, info leidmisel, digitaalse sisu loomisel, probleemide lahendamisel, suhtlemisel ja koostöö tegemisel, olles teadlik ka digikeskkondade ohtudest.

ELIIS – elektrooniline infosüsteem lasteaia töö ja infovahetuse haldamiseks.

EHIS - Eesti hariduse infosüsteem, riiklik andmekogu, kuhu kantakse haridusasutuste, õppurite, õpetajate ja õpitulemustega seotud andmed.

HARNO – Haridus- ja Noorteamet, riigiasutus, mis rakendab Eesti haridus- ja noortepoliitikat.

HEV-laps – haridusliku erivajadusega laps, kelle arenguks on vajalik täiendav tugi või kohandatud õppekorraldus (tõhustatud tugi või eritugi).

IAJK – individuaalse arengu jälgimise kaart, mida kasutatakse lapse arengu jälgimiseks ja dokumenteerimiseks.

IAK – individuaalne arenduskava, mis koostatakse vastavalt lapse vajadustele.

Kaasav haridus – Kaasavaks hariduseks nimetatakse inimõigusi arvestavat ja heale haridusele ligipääsu võimaldavat lähenemisviisi, kus õppijad tajuvad sotsiaalset integratsiooni ja kuuluvustunnet laiemas sotsiaalses võrgustikus, hoolimata nende erivajadustest, ning kaasamine saavutatakse aktiivse mõtestatud osaluse ja personaalse lähenemise kaudu õppija arengu toetamisel tema täielikku potentsiaali arvestades.

LAHE – Lapse Arengu Hindamise E-vahend.

RÕK – riiklik õppekava, mis määratleb alushariduse sisu ja eesmärgid.

Toevajadusega laps – laps, kellel ilmneb vajadus saada tuge ja kes vajab individuaalse arengu toetamiseks kohandusi õppe- ja kasvatustegevuse sisus ja korralduses ning õpi- ja kasvukeskkonnas, et tulla toime õpieesmärkide saavutamiseks. Samuti kõrvalabi vajav laps, kellel on diagnoositud mõni igal ööpäeval või ööpäev läbi kõrvalabi vajadust põhjustav tervises seisund või tuvastatud puude raskusaste.

TUKO – tugiteenuste koordineerija; lasteaia töötaja, kes koordineerib lapse arengu toetamise ja tugiteenuste rakendamist.

LISA 2. Lapse arengu toetamise juhend

MÄRKAMINE	
Varajane märkamine ja esmase info kogumine	
Lasteaia tasand	Lapsevanema tasand
- Lapse arengu ja käitumise jälgimine lasteaia keskkonnas. - Lapsega seotud dokumentidega tutvumine ja olemasoleva info analüüs (nt terviseinfo, varasemad kokkuvõtted, spetsialistide soovitusel). - Tähelepanekute ja hindamistulemuste dokumenteerimine (vaatlused, lapse tööd, situatsioonikirjeldused, hindamistulemused jms). - Vajadusel esmane arutelu rühma meeskonnas ning kokkulepe, milliseid tähelepanekuid edasi kogutakse.	- Lapse arengu jälgimine koduses keskkonnas. - Olulise info jagamine lapse kohta: (nt koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel, rehabilitatsiooniplaan, soovitusel, tähelepanekud, iseloomustus, allergiad, toidutalumatuse jms.). „Tere tulemast meie lasteaeda“ ankeedi täitmine.
Dokumendid: vaatlused, lapse tööd, märkmed, taustainfo, ELIIS-i sissekanded	
KAARDISTAMINE	
Lapse vajaduste selgitamine ja üldtoe kavandamine	
Lasteaia tasand	Lapsevanema tasand
- Rühmaõpetaja algatab lapse vajaduste kaardistamise: koondab märkamise käigus kogutud tähelepanekud ja dokumentatsiooni ning analüüsib neid, et selgitada lapse vajadused ja tugevused ning tuvastada takistused ja toetavad tegurid. - Õppejuht nõustab ja koordineerib kaardistamise protsessi (vajadusel korraldatakse ümarlaud/kohtumine: rühma meeskond, vanem,	- Osaleb kaardistamise arutelul ning jagab lapse kohta olulist infot; sõlmib kokkuleppeid. - Koostöö spetsialistidega: vajadusel perearsti, Haridus- ja Noorteameti (HARNO) spetsialistide, sotsiaalvaldkonna jt teenuste kasutamine.

tugispetsialist, õppejuht, vajadusel kaasatakse direktor). • Hinnatakse tugispetsialisti kaasamise vajadust. • Sõnastatakse lapse individuaalsed eesmärgid ja üldtoe tegevused (sh tugiteenuste sisu ja sagedus) ning tehakse sissekanded IAJK-i. • Lepitakse kokku vastutajad ja tähtajad.	
Dokumendid: IAJK (avamine/täiendamine), arengu jälgimise tabelid, arengumapp, vajadusel LAHE.	
SEKKUMINE <i>Kokkulepitud toe elluviimine ja mõju jälgimine.</i>	
Lasteaia tasand	Lapsevanema tasand
• Üldtugi: rühmaõpetaja rakendab IAJK-s kokkulepitud meetmeid (keskkonna kohandamine, diferentseerimine, individuaalsed tegevused, visuaalsed abivahendid, rutiinid, tempo kohandamine jm). • Tugispetsialist nõustab ja annab soovitusi, toetab õpetajat ja vanemat sobivate sekkumiste valikul ja rakendamisel. • Kui üldtoest ei piisa, teeb rühmaõpetaja koos õppejuhiga vanemale ettepaneku pöörduda koolivälise nõustamismeeskonna poole toe taseme täpsustamiseks. • Koolivälise nõustamismeeskonna soovitusi ja vanema nõusoleku korral koostatakse ja rakendatakse IAJK (tõhustatud/eritugi): eesmärgid,	• Soovitatud tegevuste rakendamine kodus (nt logopeedilised harjutused, rutiinid, suhtlusviisid). • Koostöö tugispetsialistidega ning kokkulepitud teenustes osalemise võimaldamine. • Nõusolek tõhustatud/eritoe sammudeks vastavalt kokkulepitud korrale. • Jagab tagasisidet kodustest tähelepanekutest ja toe mõjust.

tegevused, kohandused, regulaarne tugispetsialistide tugi, vajadusel tugiisik. • Õppejuht koordineerib tugimeetmete rakendamist ning direktor tagab tugiteenuste kättesaadavuse ja vajalikud ressursid. • Tulemuste ja tähelepanekute järjepidev dokumenteerimine IAJK-is/IAK-is. • Andekuse korral pakutakse lisaväljakutseid, süvendatud tegevusi ja individuaalseid õppimisvõimalusi.	
Dokumendid: IAJK (täiendamine), IAK (koostamine ja rakendamine), tugispetsialistide kokkuvõtted; ELIIS-i sissekanded.	
ANALÜÜSIMINE <i>Toe mõju hindamine ja edasiste sammude kokkuleppimine.</i>	
Lasteaia tasand	Lapsevanema tasand
• Hinnatakse lapse arengut ja rakendatud meetmete mõju (mis toimis, mis vajab muutmist). • Vajadusel korrigeeritakse eesmärged, tegevusi ja keskkonnakohandusi; täiendatakse IAJK-i/IAK-i ning lepitakse kokku järgmised sammud. • Vajadusel korraldatakse arenguveestlus/ümarlaud ja antakse vanemale kokkuvõtlik tagasiside. • Koostatakse koolivalmiduskaart koostöös tugimeeskonnaga; vajadusel märgitakse sinna ka soovitud toe jätkamiseks koolis. • Vajadusel nõustatakse vanemat ja suunatakse HARNO süsteemi	• Osaleb arenguveestlusel ja IAK lõpphinnangu arutelus. • Koolivalmiduse arutamine ning vajadusel kokkulepete sõlmimine õppimiskohustuse alguse edasilükkamise kohta.

võimaluste poole (sh koolivalmiduse ja õppimiskohustuse alguse edasilükkamise teemal).	
Dokumendid: IAJK/IAK kokkuvõtted, koolivalmiduskaart (õppimiskohustust alustava lapse puhul), ELIIS-i kokkuvõtted ja kokkulepped.	

Märkus rühmameeskonnale: protsess on tsükliline – analüüsi järel jätkub vajadusel uus märkamise ja kaardistamise etapp.

LISA 3. Arenguvestluse läbiviimise kord

ETAPP	TEGEVUSED
Ettevalmistus	• koondatakse tähelepanekud, hinnatakse lapse arengut ja koostatakse kirjalik kokkuvõte (IAJK); • lepitakse vanemaga kokku vestluse aeg ja koht; • koostatakse küsimustik ja teemad, mis hõlmavad lapse arengut erinevates valdkondades; • vajadusel kaasatakse ettevalmistusse tugispetsialist.
Vestluse läbiviimine	• vestlusel osalevad rühma õpetajad ja vanem(ad); toevajadusega lapse puhul ka tugispetsialistid; • tutvustatakse hindamisvahendeid ja meetodeid ning nende eesmärki; • keskendutakse lapse tugevustele, edusammudele ja arenguvõimalustele, arvestades nii õpetaja kui vanema tähelepanekuid; • seatakse eesmärgid ja kokkulepped lapse arengu toetamiseks nii lasteaias kui ka kodus; • selgitatakse vanema ootusi ning arutatakse koostöövõimalusi; • võetakse arvesse ka lapse enda mõtteid ja kogemusi; • vajadusel lepitatakse kokku järelkohtumine eesmärkide täitmise hindamiseks; • vestlus toimub lugupidavas ja toetavas õhkkonnas, keskendudes lapse heaolule ja arengule.
Dokumenteerimine	• täiendatakse IAJK-d: kajastatakse lapse hetkeseis, saavutatud eesmärgid ja uued sihid; • dokumenteeritakse eesmärgid ja kokkulepped ELIIS-i keskkonnas; • järgitakse kehtivaid andmekaitsevenõudeid; • koostatakse paber kandjal protokoll, mis sisaldab vanema nime, kuupäeva ja allkirja.

LISA 4. Koolivalmiduskaart**KOOLIVALMIDUSKAART**

Dokumendi nr.	
Lapse nimi	
Sünniaeg	
Lasteaed	
Kodune keel(<i>ed</i>)	
Laps alustas lasteaia käimist	
Mänguuskused	
Sotsiaalsed oskused	
Tunnetus- ja õpioskused	
Eneseregulatsiooni oskused	
Liikumine	
Keel ja kõne (<i>eesti keel emakeelena või eesti keel kui teine keel</i>)	
Matemaatika	
Kunst	
Muusika	
Mina ja keskkond	
Lasteaia rakendatud tugiteenused (<i>vanema nõusolekul</i>)	
Pedagoogiline hinnang koolivalmidusele	

Lasteaia direktor	
Õpetajad	
Logopeed/eripedagoog	
Vanem(<i>ad</i>)	
Kuupäev	

LISA 5. Üldoskused vanuserühmade lõikes

ÜLDOSKUSED

MÄNGUOSKUSED				
Kuni 3	3–4	4–5	5–6	6–7
Suudab väikeses grupis mängule keskenduda;	Keskendub lühiajalisele ja lihtsale mängule täiskasvanu toel.	Keskendub iseseisvalt lühiajalisele ja lihtsale mängule.	Keskendub pikemaajaliselt enda valitud mängule.	Suudab mängule keskenduda.
Kasutab mängides loovalt erinevaid vahendeid;	Kasutab mänguasju tavapärasel moel (nt sõidutab autot, paneb nukule mütsi pähe).	Kasutab mängus õpetaja antud või olemasolevaid vahendeid ning jälgendab lihtsaid tegevusi.	Kasutab mängus vahendeid iseseisvalt, asendades neid vajadusel muu sobivaga.	Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.
Jälgendab ja kordab mängudes varasemalt kogetut;	Matkib tuttavaid olukordi (nt söögi tegemine, magama panek) oma kogemustest lähtuvalt.	Rakendab mängudes fantaasiaelemente, sidudes isiklikke kogemusi.	Rakendab mängudes erinevatest allikatest saadud kogemusi, teadmisi ja muljeid.	Rakendab mängudes loovust, kujutlusvõimet, oma kogemusi, teadmisi ja oskusi.
Sooritab iseseisvalt mitu omavahel loogiliselt seotud mängulist toimingut;	Soovib teiste algatatud mängus osaleda, võib vajada julgustust ja tuge.	Algatab lihtsamaid mängu (nt „teeme kooki”).	Algatab mängu ja toob neisse uusi ideid.	Näitab mängu käigus üles omaalgatust, huvi ja loovust.
Kutsub kaaslasi oma mänguga liituma ja ühineb teiste algatatud mänguga;	Algatab lihtsaid mängu (nt autosõit).	Algatab lihtsama sisuga lühiajalisi mängu.	Mängib üksi ja koos kaaslasega ning muudab mängu kulgu.	Algatab mängu ja arendab mängude sisu.
Suhtub heatahtlikult kaaslaste mängu;	Mängib lihtsat rollimängu täiskasvanu toel.	Võtab mängudes lihtsamaid rolle, kasutades matkimisel liikumist, kõne ja hääletooni.	Omandab mängudes rollidele iseloomuliku käitumise, tuginedes oma kogemusele.	Täidab mängudes erinevaid rolle.
Suudab järgida lihtsamaid mängureegleid.	Mängib mängu ja püüab teha koostööd eakaaslastega (paaris, väikeses grupis) täiskasvanu toel.	Algatab mängu, leiab mängukaaslased ja püüab nendega arvestada.	Suudab mängudes ülesandeid ja rolle jaotada ning kokkuleppeid sõlmida.	Suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele.

	Osaleb reeglitega mängus koos täiskasvanuga (nt peitus) ja suudab oodata oma korda.	Järgib tuttava mängu reegleid koos kaaslastega, vajadusel täiskasvanu abiga.	Järgib mängureeglite täitmist enda ja teiste poolt.	Järgib mängu reegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada.
	Tunneb rõõmu koosmängust täiskasvanu toel.	Õpib oma tundeid võidu ja kaotuse korral väljendama, võib selleks vajada täiskasvanu tuge.	Väljendab oma tundeid võidu ja kaotuse korral ning mõistab, et mängus on võimalik veel proovida.	Tunneb rõõmu võidust ja suudab hakkama saada kaotusega.

SOTSIAALSED OSKUSED				
Kuni 3	3–4	4–5	5–6	6–7
Oskab ennast ja teisi väliste tunnuste kaudu kirjeldada.	Suhtleb eakaaslastega ja tuttavate täiskasvanutega.	Alustab vestlust, osaleb mängudes ja räägib oma mõtetest.	Vestleb vabalt, loob ja hoiab sõprussuhteid.	Tunneb huvi teiste vastu, oskab luua sõprussuhteid ja tahab ning julgeb suhelda.
On huvitatud mängukaaslastest ja püüab nendega arvestada.	Märkab täiskasvanu suunamisel teise lapse tundeid, reageerib lihtsatele emotsioonidele (rõõm, kurbus).	Märkab teiste tundeid, püüab lohutada või aidata.	Arvestab teiste tunnetega grupitegevustes.	Püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses.
Osaleb täiskasvanuga ühistegevustes;	Jagab mänguasju täiskasvanu julgustusel.	Teeb koostööd väikeses grupis, lihtsates olukordades pakub ja küsib abi.	Töötab grupis ühise eesmärgi nimel, abistab vajadusel kaaslast.	Oskab kaaslastega arvestada ja teha koostööd ning osutab ja küsib vajadusel abi.
Saab aru lihtsamatest rühma kokkulepetest;	Mõistab lihtsate olukordade sobivust täiskasvanu abil.	Tunneb ära sobimatu käitumise, kui sellele viidatakse ning leiab täiskasvanu suunamisel sobiva käitumisviisi.	Teeb ise valikuid käitumisviiside vahel ja õpib neid tagajärgedega seostama.	Teeb vahet sobiva ja ebasobiva käitumise vahel, valib sobiva käitumisviisi vastavalt olukorrale ning mõistab oma käitumise tagajärgi.

Loob sõprussuhteid lastega, kellega on tihti koos.	Järgib lihtsaid kokkuleppeid ja õpib viisakusreegleid täiskasvanu juhendamisel.	Tuletab meelde ja püüab järgida rühma kokkuleppeid ning lihtsamaid viisakusreegleid, vajadusel täiskasvanu toel.	Järgib rühma reegleid ja üldtunnustatud viisakusreegleid.	Järgib kokkulepitud reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme.
Jagab mõnikord asju ka teistega.	Märkab, et inimesed võivad välja näha erinevad (nt nahavärv, kasv).	Teab, et inimestel võivad olla erinevad vajadused (sh toevajadused) ja kombed.	Räägib erinevustest avatud ja mõistval viisil.	Mõistab, et inimesed võivad olla erinevad.
Algatab teiste laste ja täiskasvanutega suhtlust.	Avaldab eelistust kahe valiku vahel.	Pakub ideid tegevuste osas.	Arutab valikuid ja otsustab koos kaaslastega.	Osaleb ja teeb ettepanekuid otsustusprotsessides.
Oskab väljendada oma vajadusi ja soove.	Proovib uut tegevust täiskasvanu toel.	Tegutseb muutunud olukorras täiskasvanu juhiste toel.	Püüab uudsetes olukordades ise hakkama saada, vajadusel küsides täiskasvanu abi.	Suudab uudsetes olukordades toime tulla vajadusel täiskasvanu juhiseid järgides.

ENESEREGULATSIOONI OSKUSED

Kuni 3	3–4	4–5	5–6	6–7
Tuleb toime vanematest eemalolekuga.	Väljendab oma emotsioone füüsiliselt (nt nutt, kallistamine).	Kirjeldab lihtsamaid emotsioone täiskasvanu toel (nt olen rõõmus, olen kurb).	Suudab emotsioone kirjeldada – mis teeb kurvaks või õnnelikuks – ja õpib mõistma ka keerukamaid tundeid (nt uhkus, häbi jm).	Suudab oma emotsioone kirjeldada ning sobival viisil väljendada.
Tuleb toime ühelt tegevuselt teisele üleminekuga.	Osaleb täiskasvanu toel mängudes ja igapäevategevustes.	Algatab mõningaid mängu ja tegevusi täiskasvanu suunamisel.	Kavandab mängu ja igapäevategevusi ning viib alustatu enamasti lõpuni, kuid võib vajada täiskasvanu abi.	Kavandab, algatab ja korraldab mängu ja igapäevategevusi ning viib alustatud tegevused lõpuni.

Suudab täiskasvanu toel lühikest aega soovitud edasi lükata ja oma käitumist pidurdada.	Järgib lihtsamaid juhiseid täiskasvanu suunamisel ja keskendub lühiajaliselt alustatud tegevusele.	Lahendab ülesandeid ja teeb koostööd kaaslastega, vajades täiskasvanu juhendamist.	Tegutseb iseseisvalt ja grupis eesmärgipäraselt, suutes keskenduda ja pingutada ülesannete täitmisel, vajadusel täiskasvanu toel.	Suudab pingutust nõudva tööülesande kallal iseseisvalt ja grupis sihipäraselt tegutseda.
Suudab täiskasvanu toel tulla toime tugevate tunnetega.	Saab aru lihtsamatest käitumisreeglitest ning püüab neid täiskasvanu toel igapäevategevustes järgida.	Oskab tuttavas keskkonnas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte.	Oskab avalikus ruumis (nt teater, kontsert, liiklus) sobivalt käituda ja lähtuda kokkulepitud reeglitest.	Oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele.
Saab suures osas hakkama igapäevase eneseteenindamisega.	Osaleb täiskasvanu suunamisel rahunemist soodustavates tegevustes.	Õpib täiskasvanu toel vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi.	Oskab vajadusel iseseisvalt kasutada lihtsamaid vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi.	Oskab vajadusel kasutada vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi.
	Saab hakkama lihtsamate eneseteenindamise toimingutega (riietumine, söömine, tualeti kasutamine) ja tööharjumustega (lehtede riisumine, mänguasjade koristamine).	On omandanud esmased eneseteenindamise ja tööharjumused, võib vajada täiskasvanu tuge.	Saab hakkama eneseteenindamisega ja on omandanud enesekohased tööharjumused (isiklike asjade hoidmine, vahendite heaperemehelik kasutamine).	Saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused.

TUNNETUS- JA ÕPIOSKUSED

Kuni 3	3–4	4–5	5–6	6–7
Tunneb huvi maailma vastu ja uurib seda erinevate meeltega.	Suudab lühiajaliselt (5–10 min) keskenduda huvipakkuvale tegevusele, vajades täiskasvanu	Suudab huvipakkuvatele tegevustele keskenduda mõnda aega (10–15 min) ning suudab alustada ja	Suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda (15–20 min), viib alustatud tegevuse lõpule.	Suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda.

	juhendamist.	lõpetada tegevuse, vajadusel täiskasvanu toel.		
Suudab huvipakkuvale tegevusele vastavalt oma arengutasemele keskenduda;	Saab aru lihtsatest ja tuttavatest lausetest ning reageerib kuuldule enamasti konkreetse tegevusega, täiskasvanu juhendamisel.	Täidab täiskasvanu poolt antud ülesande, vastates lihtsatele küsimustele.	Reageerib sobivalt täiskasvanu juhiste ja osaleb lühikeses arutelus.	Saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi.
Mõistab lihtsamat kõnet.	Järgib täiskasvanu toel üheosalist juhust (nt „Palun pese käed”).	Täidab kaheosalist juhust, kui tegevused on tuttavad ja lihtsad (nt „Palun pane riided selga ja pese käed“), vajadusel täiskasvanu toel.	Täidab iseseisvalt lihtsamat kahe-kolmeosalist juhust, kui tegevused on seotud igapäevatoimingutega (nt „Palun pane riided selga, siis jalanõud jalga ja lõpuks mine mänguplatsile“).	Suudab täita kahe-kolmeosalist igapäevast juhust või korraldust.
Valdab eneseväljenduseks vajalikku sõnavara.	Väljendab täiskasvanu abil oma mõtteid lihtsate lausetega ja esitab küsimusi.	Väljendab oma mõtteid, kasutades lihtsamaid põhjendusi (nt „sest mulle ei meeldi“) ja küsimusi (nt „kuidas see töötab?“) ning arutleb igapäevaste teemade üle, vajadusel täiskasvanu suunamisel.	Esitab küsimusi, avaldab arvamust (nt „Ma arvan, et...“) ja arutleb lihtsate probleemide üle (nt mida teha, kui keegi on kurb).	Esitab küsimusi, arutleb ja oskab oma mõtteid arusaadavalt väljendada.
Väljendab end kõnes teistele arusaadavalt ja osaleb vestluses.	Rühmitab täiskasvanu toel esemeid ühe selge ja nähtava tunnuse järgi (nt kõik punased klotsid).	Rühmitab esemeid kahe erineva nähtava tunnuse alusel (nt kollased suured pallid).	Oskab rühmitada esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste ning ühe ja sama eseme mitme erineva tunnuse järgi (nt pall on ümmargune, punane ja mängimiseks).	Oskab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel rühmitada.
Suudab keskenduda lühikeste lugude jälgimisele.	Kirjeldab täiskasvanu suunamisel üksteisele	Eristab hulkade suurust ja proovib loendada või	Suudab iseseisvalt loendada, võrrelda hulki ja oskab	Saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus,

	järgnevaid tegevusi, mis on seotud isikliku kogemusega (nt „vihma sadas, ei saanud õue minna“).	järjestada ning kirjeldab lihtsaid põhjus-tagajärg seoseid igapäevastes olukordades (nt „kuna sa jooksid, siis kukkusid“).	kirjeldada sündmuses ning nähtuses põhjus-tagajärg seoseid.	tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna.
Oskab leida võrdluse alusel objektides ühiseid ja erinevaid tunnuseid.	Tegutseb, uurib, katsetab enamasti kogemuspõhiselt ja matkides, vajades täiskasvanu tuge.	Konstrueerib, katsetab ja uurib erinevaid võimalusi – lahendab lihtsamaid praktilisi probleeme (nt „eelmine kord see vahend sobis, proovin uuesti“), kuid võib vajada täiskasvanu suunamist.	Kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides ja oskab põhjendada oma valikuid ja otsuseid lühidalt (nt „ma tegin nii, sest eelmine kord see töötas“).	Kasutab õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades.
Oskab objekte ühe tunnuse alusel rühmitada;	Valib vahendeid ja lahendab probleeme enamasti katse-eksituse abil (nt proovib mitut erinevat eset, kuni üks sobib).	Valib vahendeid ja osaleb lihtsates praktilistes probleemilahendustes, kus saab proovida erinevaid vahendeid (nt ehitusklotsid, loovmaterjalid).	Valib tuttavate ülesannete puhul sobivaid vahendeid ja võtteid ning lahendab probleeme, tuginedes varasemale kogemusele.	Kasutab sobivaid vahendeid ja võtteid probleemilahenduseks.

LISA 6. Õppe- ja kasvatustegevuste eeldatavad tulemused valdkondade kaupa

MINA JA KESKKOND				
Alavaldkond	3-4	4-5	5-6	6-7
Mina	Ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime, vanuse ja soo (poiss, tüdruk) ning nimetab täiskasvanu abiga oma lemmiktegevuse.	Kirjeldab enda välimust ja ennast lihtsate omaduste kaudu (nt kiire, rõõmus, meeldib joonistada).	Kirjeldab oma iseloomu ja huve detailsemalt, oskab võrrelda end sõpradega.	Oskab tutvustada ja kirjeldada iseennast, enda omadusi ning huvisid.
Kehaosad ja privaatsus	Osutab küsimise korral peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele ning nimetab nende kehaosade peamist otstarvet (nt kõrvadega kuulatakse).	Tunneb oma kehaosi, teab nende lihtsamaid ülesandeid ning mõistab, et mõned kehaosad on privaatsed ja kuuluvad ainult talle.	Kirjeldab kehaosi (sh erinevaid organeid) ja nende ülesandeid, kirjeldab poiste ja tüdrukute erinevusi, teab, millised kehaosad on privaatsed, ning oskab seista oma isiklike piiride eest.	Oskab nimetada kehaosade nimetusi, teab nende vajalikkust ja mille poolest erinevad privaatsed kehaosad teistest.
Kodu, pere, peretraditsioonid	Räägib, kellega ta koos elab ja oskab kirjeldada pereliikmeid.	Kirjeldab, mida talle meeldib oma perega teha, toob näiteid kodust (nt kortermaja, eramaja) ja kommetest.	Kirjeldab oma pere kombeid, erinevaid ruume kodus ja nende otstarvet.	Oskab kirjeldada oma kodu, perekonda ja peretraditsioone.
Ametid	Nimetab igapäevaelust tuttavamaid ameteid (nt õpetaja, arst).	Nimetab mõningaid ameteid ja oskab kirjeldada, mida nad teevad.	Nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid ja räägib, kelleks tahab suurena saada.	Oskab nimetada ja kirjeldada erinevaid ameteid.
Eesti sümbolid ja kultuuritraditsioonid	Teab, et elab Eestis, kus räägitakse eesti keelt, tunneb ära Eesti lipu,	Nimetab Eesti riigi sümboleid (lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi) ja	Teab Eesti Vabariigi presidendi nime ja nimetab mõningaid tuntud Eesti	Oskab nimetada Eesti riiklikke sümboleid, rahva- ja

	rahvuslinnu ja -lille ning nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi.	nimetab mõnda rahvuspüha/-tava (nt mardipäev, laulu- või tantsupidu).	kultuuritegelasi ning kirjeldab tuntumaid rahvakombeid.	kultuuritraditsioone ning olulisemaid kultuuritegelasi.
Erinevuste mõistmine	Märkab, et teised lapsed võivad käituda või välja näha erinevalt.	Toob võrdluses välja inimeste erinevusi (keel, toit, riietus) ja vajadusi.	Oskab selgitada inimeste erinevusi (nt kuidas inimesed erinevad keele, toidu või riietuse poolest) ja märgata vajadusi ning kultuuritraditsioone.	Saab aru, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused ja kultuuritraditsioonid.
Turvalisus, abi kutsumine	Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nt nuga, käärid) ja räägib täiskasvanule, kui kardab või on saanud haiget.	Nimetab ohtlikke esemeid ja tegevusi (nt terariistad, mängimine ohtlikes kohtades) ja teab, et abi saamiseks tuleb pöörduda usaldusväärse täiskasvanu poole (nt politseinik, õpetaja), nimetab hädaabinumbrit 112.	Teab, kuidas turvaliselt käituda (nt ohtude ennetamine ja märkamine) ja kirjeldab, millal tuleb helistada hädaabinumbril ning millist infot helistades edastada.	Oskab ebaseaduslikke või ebatavalisi olukordi turvaliselt käituda ning vajadusel abi kutsuda.
Tervis ja keskkond	Teab, et värske õhk, liikumine ja tervislik toit on kasulikud ja oskab neid oma enesetundega seostada.	Nimetab tervist toetavaid tegevusi keskkonnas (nt värskes õhus viibimine, puhtas vees ujumine).	Teab, milline keskkond, tegevus või käitumine aitab tervist hoida ja milline kahjustab.	Oskab kirjeldada, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist ning teab, kuidas oma tervist hoida.
Hammaste tervis	Teab, et hambaid peab pesema ja nimetab hammaste hooldamise vahendeid.	Nimetab hammaste jaoks kasulikke ja kahjulikke toiduaineid ning oskab selgitada, miks ja kuidas tuleb hambaid pesta.	Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine).	Oskab selgitada, mida on vaja teha selleks, et hoida hammaste tervist.

Isiklik hügieen	Teeb hügieenitoiminguid (nt käte pesu, nuuskamine) täiskasvanu suunamisel ja vajadusel abiga.	Teab vajalikke hügieenitoiminguid ning teeb neid iseseisvalt täiskasvanu meeldetuletusel.	Selgitab hügieenitoimingute vajalikkust ja järgib igapäevaseid hügieeniharjumusi iseseisvalt.	Oskab selgitada, miks on oluline järgida igapäevaelus isikliku hügieeni põhimõtteid.
Inimese mõju keskkonnale: loodushoid, säästev areng	Hoiab täiskasvanu juhendamisel lihtsate tegevuste kaudu keskkonda (nt sorteerib prügi).	Teab, miks on vaja loodust hoida ja osaleb keskkonnasäästlikes tegevustes.	Selgitab, millised tema teod võivad mõjutada keskkonda ja miks on oluline loodust hoida ning mis juhtub, kui seda mitte teha.	Märkab ja kirjeldab enda ja teiste tegevuse mõju keskkonnale ning käitub keskkonda säästvalt.
Kodukoha eripära ja loodus	Kirjeldab täiskasvanu suunamisel oma kodukoha loodust ja tunneb jalutuskäigul ära tuttavaid kohti.	Nimetab konkreetseid looduselemente oma kodukohas (nt meie kodu lähedal on järv, seal on suured puud).	Tunneb ja nimetab kodukoha loodusobjekte (nt Emajõgi, Munamägi), loomi, taimi ja mõisteid (nt linn, küla, mets, park, meri).	Tunneb oma kodukoha eripära ja oskab kirjeldada kodukoha loodust.
Looduse sõltuvus ajatsüklitest	Nimetab täiskasvanu juhendamisel ööpäeva osasid (hommik, lõuna, õhtu, öö) ja kirjeldab nendega seotud tegevusi ning tutvub erinevate aastaaegadega.	Eristab ja nimetab ööpäeva osasid ja aastaaegu, seostab neid mõne tüüpilise loodusnähtuse ja tegevusega (nt sügisel lehed langevad ja me riisume lehti).	Kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, aastaring.	Oskab kirjeldada loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites.
Loodusnähtused	Nimetab erinevaid ilmastikunähtusi (nt sajab vihma, tuul puhub) ja mõningaid aastaajale omaseid tunnuseid täiskasvanu suunamisel.	Kirjeldab täiskasvanu toel aastaaegu seoses ilmastiku- ja loodusnähtustega.	Kirjeldab erinevaid ilmastikunähtusi ning oskab neid seostada aastaaegadega.	Oskab kirjeldada loodusnähtusi ja selgitada ilmastikunähtuste sõltuvust aastaaegadest.

Ohud seoses keskkonnaga	Arutleb täiskasvanu juhendamisel ohtlike olukordade üle looduskeskkonnas (nt ohud metsas, veekogudel).	Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud nii loodus- kui tehiskeskkonnas (nt ujumine täiskasvanu järelevalveta, rattasõit kiivrita).	Oskab nimetada, mida tuleb teha ohutuse tagamiseks erinevates keskkondades.	Oskab kirjeldada võimalikke ohte seoses keskkonnaga, erinevate tegevustega ja olukordadega.
Liiklus	Nimetab liiklusvahendeid ja tunneb ära tuttavaid liiklusmärke (nt valgusfoor, ülekäigurada) ning selgitab täiskasvanu abiga nende tähendust.	Arutleb ohtude ja ohtlike olukordade üle tänaval ning teab mõningaid liiklusreegleid (nt sõiduteed ületades tuleb peatuda, vaadata, veenduda).	Selgitab käitumisreegleid tänaval ja teab, et liikluses tuleb olla tähelepanelik ja ettevaatlik ning käitub ohutult erinevates liiklusolukordades.	Oskab liikluses ohutult käituda.
Tervislik toitumine	Arutleb täiskasvanu abiga, miks juur- ja puuviljad on kasulikud.	Nimetab, mis on tervisele kasulikud ja kahjulikud söögid ja joogid (sh vee tähtsus).	Teab ja oskab selgitada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve.	Oskab kirjeldada, mida tähendab tervislik ja mitmekesine toitumine.
Tervise väärtustamine	Arutleb täiskasvanu abiga, miks on uni ja liikumine vajalik.	Nimetab tervist hoidvaid tegevusi (tervislik toitumine, kehaline aktiivsus, uni, puhkus).	Teab ja selgitab, miks uni, puhkus ja liikumine mõjutavad tervist.	Oskab selgitada, miks piisav puhkamine, uni ja kehaline aktiivsus on olulised tervise hoidmisel.
Kiusamisvaba käitumine	Arutleb täiskasvanu juhendamisel, miks löömine, narrimine või halvasti ütlemine ei ole lubatud.	Mõistab täiskasvanu toel, et teiste inimeste suhtes tuleb olla salliv ja tunneb ära kiusamiskäitumise.	Teab, et vägivald ja kiusamine on vale, ning oskab ennetada, märgata ja vajadusel abistada.	Oskab kirjeldada, miks vägivald ja kiusamine ei ole lubatud käitumine.
Raha	Arutleb täiskasvanu juhendamisel, mis on raha ja milleks seda kasutatakse.	Teab, et täiskasvanud käivad tööl raha teenimiseks ja arutleb, et raha eest saab osta	Selgitab raha kasutamise otstarvet – et see on mõeldud asjade ostmiseks, teenuste eest tasumiseks ja	Oskab selgitada raha otstarvet.

		vajalikke asju (nt toit, riided) ning õpib mängudes raha kasutamist.	mõistab raha väärtust (nt seda peab koguma või säästma).	
Digiturvalisus	Nimetab täiskasvanu juhendamisel kodus ja lasteaias kasutatavaid digiseadmeid (nt arvuti, telefon) ja teab mõningaid ohtusid nende kasutamisel.	Arutleb täiskasvanu suunamisel digikäitumise reeglite üle (nt piiratud aeg ekraani vaatamiseks, võõrastele ei ütle oma nime).	Teab, kuidas digitehnoloogiat eesmärgipäraselt kasutada (nt õppimiseks, joonistamiseks), nimetab mõningaid ohte digikeskkonnas (nt isikliku info jagamine, tundmatute linkide avamine).	Teab digitehnoloogia ja interneti turvalise ja eesmärgipärase kasutamise põhimõtteid ning oskab nimetada ohtusid digikeskkonnas.
Digivahendite kasutamine	Kasutab koos täiskasvanuga lihtsamaid robotikaseadmeid ning oskab neid hoida.	Kasutab täiskasvanu juhendamisel digivahendeid, täidab lihtsaid ülesandeid (nt foto tegemine, äpi avamine) ja suudab programmeerida lihtsamaid robotikaseadmeid.	Oskab digivahendeid, sh robotikaseadmeid, kasutada konkreetse eesmärgiga, iseseisvalt, paaris või väikerühmas järgides kokkulepitud reegleid.	Oskab digivahendeid eesmärgipäraselt, heaperemehelikult ja loovalt kasutada ning juhib lihtsamaid robotikaseadmeid.

KEEL JA KÕNE

Alavaldkond	3-4	4-5	5-6	6-7
Kirjalik kõne	Tunneb täiskasvanu rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas, nimetab üksikuid tähti ja tunneb kirjapildis ära oma nime.	Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a häälikuühendites), häälib täiskasvanu abiga lihtsamaid sõnu ning tunneb ära ja nimetab tuttavamaid tähti.	Määrab hääliku asukoha (alguses, keskel, lõpus) häälikuühendita sõnas, teab enamikku tähti ning loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed, sildid).	Tunneb tähti, suudab lugeda kokku 1–2-silbilisi sõnu.
	Matkib lugemist ja kirjutamist erinevatel viisidel või vahenditega.	Kirjutab üksikuid talle tuttavamaid tähti ja oma nime.	Oskab kirjutada enamikke joonistähti ja täiskasvanu juhendamisel üksikuid tuttavaid sõnu.	Oskab kirjutada 1–2-silbilisi lihtsamaid sõnu õigesti järjestatud ühekordsete joonistähedega.
Hääldamine	Hääldab õigesti enamikku emakeele häälikuid (v.a r-häälik) ja lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (-nt, -lt, -mp jne).	Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid ja 3–4-silbilisi tuttava tähendusega sõnu.	Kordab järele ja hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu.	Oskab oma kõnes ning etteöeldud sõnade kordamisel hääldada õigesti kõiki emakeele häälikuid.
Sõnavara	Kasutab igapäevases suhtluses tuttavaid sõnu, sh liitsõnu ja moodustab kahe- kuni kolmesõnalisi lauseid.	Laiendab oma sõnavara (vastandsõnad, omadussõnad jne) ja kasutab seda lihtsates lausetes igapäevases suhtluses.	Kasutab keerukamaid lauseid, moodustab vajaduse korral sõnu uudsete objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt nuga õuna koorimiseks – õunanuga).	Valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada.

Suhtlemine	Algatab ise aktiivselt suhtlust ning suhtleb meelsasti eakaaslastega koostegevuses.	Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool situatsiooni, vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal ning esitab küsimusi (nt Miks ta nii tegi? Kuidas teha?).	Püsib enda või teiste algatatud teemas, vajaduse korral kohaneb teemamuutustega.	Tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel, arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga.
	Jutustab täiskasvanu abiga pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi.	Jutustab täiskasvanu vähese abiga nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3–5 lausungiga (nt mida ta tegi kodus pühapäeval).	Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega, kasutades sidesõnu.	Oskab jutustada pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse põhjal, anda edasi põhisisu ja olulised detailid ning vahendada seejuures oma tundeid.
	Reageerib täiskasvanu lihtsamatele juhistele.	Saab täiskasvanu abiga aru kuuldust ning oskab sellele sobivalt reageerida.	Saab aru kuuldu peamisest sisust, oskab sellele reageerida ja sobivalt vastata.	Saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida.
	Püüab oma mõtteid ja soove väljendada täiskasvanu suunavate küsimuste abil.	Suudab oma mõtteid väljendada lihtsate lausetega tuttavates olukordades.	Räägib oma kogemustest ja tähelepanekutest, väljendades oma mõtteid arusaadavalt.	Oskab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda.
	Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid (sh koondlauseid).	Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid.	Kasutab kõnes põimlauseid ja lihtsamaid liitlauseid.	Kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid.
	Loeb täiskasvanu abiga lihtsamaid liisusalme.	Loeb peast liisusalme/luuletusi.	Teab peast mõnda eestikeelset laulu või luuletust.	Teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule.

EESTI KEEL TEISE KEELENA

3-4	4-5	5-6	6-7
Saab aru tuttavatest eestikeelsetest sõnadest.	Saab aru lihtsamatest õpitud sõnadest ja väljenditest, mõistab nende tähendust.	Saab aru õpitud sõnadest ja väljenditest, mõistab nende tähendust ning kasutab neid igapäevasuhtluses eakaaslaste ja täiskasvanutega.	Mõistab tuttaval teemal ja igapäevasuhtluses kasutatavat eestikeelset kõnet.
Kordab järele lihtsamaid igapäevaelus kasutatavaid sõnu ja lausungeid (nt mängin palli, panen riidesse).	Kordab järele õpitud sõnu ja lausungeid ning kasutab neid tuttavate esemete, tegevuste ja omaduste nimetamiseks.	Saab aru õppe- ja kasvatustegevuse käigus omandatud sõnade tähendusest ja väljendab end lihtsamate keeleliste konstruktsioonide abil.	Tunneb ära ja mõistab õppe- ja kasvatustegevuse käigus omandatud sõnu ja keelelisi konstruktsioone ning kasutab neid oma kõnes.
Õpib täiskasvanu suunamisel, vajadusel viibete, žestide abil aru saama lihtsatest korraldustest, mis on igapäevategevustega seotud (nt hakkame sööma, läheme õue).	Saab aru täiskasvanu toel (viiped, žestid) ja reageerib lihtsatele korraldustele.	Mõistab eesti keelse korralduse sisu ja reageerib sellele vastavalt. Vajadusel toetatakse lapse mõistmist žesti või viipega.	Saab aru õpitud sõnavara piires korraldusest, mis on vajadusel žesti või viipega toetatud ja toimib vastavalt.
Õpib aru saama igapäevategevustega seotud küsimustest täiskasvanu toel.	Saab aru igapäevategevusega seotud küsimustest ning püüab täiskasvanu toel omandatud sõnavara piires neile vastata.	Saab aru lihtsast küsimustest ning proovib neile iseseisvalt vastata, kasutades lihtsamaid grammatilisi konstruktsioone.	Saab aru lihtsast küsimusest ning vastab õpitud sõnavara ja grammatiliste konstruktsioonide piires.
Saab aru üksikutest viisakusväljenditest (tere, palun, aitäh).	Kasutab täiskasvanu suunamisel üksikuid viisakusväljendeid.	Kasutab õpitud viisakusväljendeid, vajadusel täiskasvanu meeldetuletamisel.	Kasutab kõnes sobivaid viisakusväljendeid.
Proovib hääldada täiskasvanu abiga üksikuid lihtsamaid sõnu.	Hääldab täiskasvanu abiga lihtsamaid sõnu.	Kordab täiskasvanu juhendamisel võrdleva hääldamise abil ja vajadusel žesti või viipega toetatud lihtsamaid, erineva	Suudab korrata võrdleva hääldamise abil ja vajadusel žesti või viipega toetatud erineva häälikupikkusega sõnu.

		häälikupikkusega sõnu.	
Tunneb täiskasvanu rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas ja tutvub eesti tähtedega (nt klotsidel, õppemängudes, „rääkivatel seintel”).	Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a häälikuühendites), häälib täiskasvanu abiga lihtsamaid sõnu ning tunneb ära üksikuid tähti ja kirja­pildis oma nime.	Määrab hääliku asukoha (alguses, keskel, lõpus) häälikuühendita sõnas, teab enamikku tähti ja loeb üksikuid sõnu.	Tunneb eesti keele tähestikku, suudab kokku lugeda 1–2-silbilisi sõnu.
Matkib üksikute eestikeelsete tähtede kirjutamist erinevatel viisidel või vahenditega.	Kirjutab täiskasvanu toel üksikuid talle tuttavaid eestikeelseid tähti.	Kirjutab enamikku joonistähti ja täiskasvanu juhendamisel üksikuid tuttavaid sõnu, sh oma nime.	Oskab kirjutada vähemalt 1–2-silbilisi lihtsamaid sõnu õigesti järjestatud ühekordsete joonistähtedega.

MATEMAATIKA

Alavaldkond	3-4	4-5	5-6	6-7
Hulga mõiste ja võrdlemine	Otsustab, kas ese kuulub või ei kuulu moodustatud hulka.	Rühmitab esemeid kahe erineva tunnuse järgi (nt värv ja kuju).	Rühmitab ja nimetab hulga erinevaid ja ühiseid tunnuseid.	Oskab määrata esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotada esemeid hulkadesse, arvestades samaaegselt kahte tunnust.
	Moodustab sarnaste tunnuste alusel paarid ja võrdleb neid.	Võrdleb esemete hulki ning otsustab, mida on rohkem, vähem või võrdselt.	Võrdleb hulki kasutades mõisteid ja tutvub märkidega rohkem kui ($>$), vähem kui ($<$) ja võrdselt ($=$).	Oskab võrrelda hulki, kasutades mõisteid <i>rohkem, vähem, võrdselt</i> .
Loendamine, numbrite tundmine ja arvutamine	Loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5ni.	Tutvub arvude ja numbrimärkidega 10ni ja kirjutab neid näidise järgi.	Loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni, tunneb ja kirjutab numbrimärke ning nimetab antud arvule eelnevat/järgnevat arvu.	Oskab 12 piires loendamise teel kindlaks teha esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust, tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada.
	Mängib koos täiskasvanuga mängu, mis toetavad liitmisest ja lahutamisest aru saamist läbi praktilise kogemuse (nt klotsidest torni ehitamine, poemäng).	Saab aru, et pärast juurde lisamist on esemeid rohkem ja pärast äravõtmist vähem.	Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab ning võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab.	Oskab liita ja lahutada viie piires ning tunneb märke $+$, $-$, $=$.
	Kuulab täiskasvanu matemaatilist jutukest, mis on illustreeritud	Koostab koos täiskasvanuga lihtsa matemaatilise jutu kahest	Koostab lühikese matemaatilise jutukese kahe hulga kohta (nt „Mul	Oskab koostada kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesi.

	näitlike vahenditega ja püüab sellest aru saada.	hulgast.	oli 3 õuna, andsin 1 ära“).	
Suurused ja mõõtmine, ühikud	Võrdleb kahte eset suuruse (suurem – väiksem), pikkuse (pikem – lühem), laiuse (laiem – kitsam) järgi ning kasutab lihtsamaid mõisteid.	Võrdleb ja järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi ning kasutab vastavaid mõisteid.	Järjestab kuni 5 eset suurustunnuse järgi, leiab vaadeldavast objektist silma järgi suurema - väiksema - sama suure ning kontrollib objekte kõrvutades.	Oskab järjestada kuni viite eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm).
	Tunneb igapäevaelus ära münte ja rahatähti ning kasutab neid mängudes.	Teab, et rahaga saab asju osta ja mõisteid „sent” ja „euro” ning kasutab võrdlemisel mõisteid „kergem” ja „raskem”.	Seob rahasumma kogustega, oskab lihtsamat summat kokku arvutada (nt poemäng) ning tutvub mõõtühikutega (meeter, liiter, kilogramm) ja nende kasutamisevõimalustega.	Teab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid (euro, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja seda, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse.
	Tunneb mängus mõõtmise teel ära erineva pikkusega esemed (nt pikk, lühike).	Mõõdab täiskasvanu toel esemete pikkust nööri või muu vahendiga.	Mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõtühikuga (nt pulk, samm) ja võrdleb tulemusi.	Oskab mõõta esemete pikkust kokkulepitud mõõtühikuga (samm, pulk, nööri vms).
Geomeetrilised kujundid ja mustrid	Eristab ringi, kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid lähiümbrusest.	Nimetab ja leiab tasapinnalisi kujundeid (ring, kolmnurk, nelinurk), kirjeldab erinevate nelinurkade (ruudu ja ristküliku) sarnasusi ja erinevusi.	Tutvub ruumiliste kujunditega kera ja kuup ja märkab sarnasusi ja erinevusi tasapinnaliste kujunditega (ring, nelinurk).	Tunneb ära ringi, kolmnurga, nelinurga, kera ja kuubi ning oskab neid kirjeldada.
	Jätkab õpetaja antud mustrit (nt punane-sinine-	Loob ja jätkab mustreid erinevate vahenditega (nt	Loob ja jätkab mustreid, rütme ning märkab neid	Märkab ümbritsevas keskkonnas mustreid,

	punane nupp).	looduslikud materjalid, värvilised esemed).	ümbritsevas keskkonnas (nt põrandaplaadid on kollane-roheline-kollane-roheline, jalajäljed lumel).	rütme ja kordusi, oskab neid loogiliselt jätkata ja luua.
Orienteerumine ajas	Kasutab täiskasvanu toel mõisteid: <i>täna, homme, eile</i> .	Kasutab tuttavates olukordades mõisteid: <i>täna, eile, homme, praegu, enne</i> .	Teab, kasutab ja eristab mõisteid: <i>eile, täna, homme, enne, praegu, varem – hiljem, noorem – vanem</i> .	Oskab kasutada õigesti mõisteid <i>eile, täna, homme, enne, praegu, varem – hiljem, noorem – vanem</i> .
	Kordab täiskasvanu järgi nädalapäevade nimetusi ja leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (nt pildidel, vestluses vm).	Nimetab täiskasvanu toel ja kirjeldab erinevaid aastaagu, nädalapäevi õiges järjestuses ning tutvub kuude nimetustega.	Teab aastaegade ja nädalapäevade järjestust ning seostab kuid aastaagadega.	Oskab nimetada nädalapäevi, kuid, aastaagu õiges järjestuses.
	Kirjeldab aastaaga, millal on tema sünnipäev (nt siis, kui lumi on maas; siis, kui puude lehed lähevad kollaseks).	Teab, millisel aastaajal on tema sünnipäev ja täiskasvanu toel nimetab oma sünnikuud.	Nimetab oma sünnipäeva ja kuud, kasutades vajadusel abivahendeid (nt sünnipäevapuu, kalender).	Oskab nimetada oma sünnikuud ja -päeva.
	Märkab täiskasvanu toel kella liikumist, seostab teatud tegevusi kindla kellaajaga.	Mõistab täiskasvanu toel, et kella suur seier (üleval) näitab täistundi ja tuvastab täistunni kellaaja analoogkellal.	Tuvastab kellal täistundi (analoog- ja digitaalkellal) ja nimetab seda õigesti.	Oskab määrata kellaaega täistundides.
Orienteerumine ruumis, õuealal ja paberil	Kasutab täiskasvanu toel lihtsaid ruumilisi	Määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes	Määrab eseme (nt robotika vahendi)	Orienteerub ruumis, õuealal ja paberil ning

	mõisteid: peal, all, ees, taga igapäevastes mängudes ja tegevustes.	(nt seisan sõbra taga, olen laua ees), ning täiskasvanu toel vasakut ja paremat poolt.	asukohta teise eseme suhtes ruumis, õuealal (nt GPS kunst) ja paberil kasutades mõisteid all, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal.	oskab määrata eseme asukohta teise eseme suhtes- all, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal.
--	---	--	---	---

MUUSIKA				
Alavaldkond	3-4	4-5	5-6	6-7
Laulmine ja muusika kuulamine	Huvitub laululistest tegevustest (plaksutab, teeb kaasa kokkulepitud liigutusi), laulab täiskasvanuga kaasa üksikuid fraase ja laululõike.	Laulab peast lihtsamaid õpitud laule rühmaga samas tempos.	Laulab teistega koos ja samas tempos õpitud eakohaseid laule, kasutades loomulikku häält.	Oskab laulda eakohaseid laule kaaslastega ja üksi.
	Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast ja reageerib muusikale emotsionaalselt (nt plaksutab, kõigutab keha).	Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud eristuvaid meeleolusid liigutuste ja liikumisega, tunneb kuulmise järgi ära õpitud laulu.	Teab muusikalisi põhimõisteid: aeglane – kiire, kõrge – madal, vali – vaikne, rõõmus – kurb ja oskab nende kaudu kuulatud muusikat iseloomustada.	Suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada.
	Tunneb ära ja imiteerib looma- ja linnuhääli.	Eristab kõla järgi õpitud pille (nt kõlapulgad, tamburiin, marakas).	Eristab muusikat kuulates enamlevinud pille (nt klaver, viiul, flööti).	Eristab õpitud pille tämbri ja kõla järgi.
Pillimäng	Mängib kehapillil (plaksud, patsud) ja lihtsamatel pillidel (nt marakas, rütmimuna, kelluke) täiskasvanuga kaasa, eristades kiiret ja aeglast rütmi.	Mängib rütmipille (nt kõlapulgad, tamburiin, kuljused) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks.	Mängib õpitud pillidel rütmisaateid lasteriimidele ja -lauludele õige hoiu ja mänguvõtetega, ansambli mängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos.	Oskab mängida eakohastel pillidel õpitud lauludele, riimidele ja instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge üksi ja koos kaaslastega.
Muusikalis-rütmiline liikumine	Liigub koos täiskasvanuga, reageerides muusika eristuvatele	Juhindub muusika meeleolust ja rütmist ning püüab liikumisel nendega	Arvestab liikumisel muusika meetrumiga, muudab liikumist	Oskab liikuda vastavalt muusika rütmile ja meeleolule.

	vormiosadele (jooks, kõnd, seisak).	arvestada.	muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, register).	
	Sooritab lihtsaid tantsuliigutusi (keerutus kohapeal, poolkük, kand- ja varvasastak, rõhksamm, liigutused ülakeha ja kätega) täiskasvanu ettenäitamisel.	Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (liikumised ringis, kolonnis, paarilisega keerutamine), osaleb laulumängudes.	Esitab õpitud tantse, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt hüpaksamm, liikumised paarilisega).	Oskab tantsida eakohaseid tantse üksi ja koos kaaslastega.
	Juhindub oma liikumise valikul muusika iseloomust ja täiskasvanu ettenäitamisest.	Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu.	Imiteerib ja katsetab loovaid liikumisi, kasutades erinevaid vahendeid ja arvestades muusika meeleoluga.	Oskab väljendada ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu, kasutades liikumisel erinevaid liigutusi, tantsusamme, vahendeid.

LIIKUMINE

3-4	4-5	5-6	6-7
Suudab keskenduda tuttavale ja huvipakkuvale kehalisele tegevusele täiskasvanu suunamisel.	Suudab keskenduda ja sooritada uudseid kehalisi tegevusi täiskasvanu suunamisel.	Suudab lühiajaliselt pingutada ja keskenduda kehalisele tegevusele ning seda lõpule viia.	Suudab pingutada ja keskenduda sihipärasele kehalisele tegevusele.
Tunneb liikumisel ja mängimisel mõningaid ohutusreegleid, kuid vajab täiskasvanu suunamist ja positiivset eeskujut.	Tunneb ja osaliselt järgib liikumisel ja mängimisel reegleid, kuid vajab veel juhendamist ja tuge.	Liikumistegevuses ja mängimisel järgib ohutus- ja mängureegleid, suudab juba teha arukamaid valikuid mänguks ja liikumiseks.	Peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutus- ja mängureeglitest, valib liikumiseks ja mängudeks sobivad paigad ja vahendid.
Sooritab põhiliikumisi õpitud harjutustes ja mängudes (põhiliikumisoskused alles arenevad ja kujunevad).	Sooritab põhiliikumisi sujuvalt aktiivses tegevuses ja mängudes.	Sooritab põhiliikumisi sihipäraselt aktiivses tegevuses ja mängudes.	Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud.
Teeb tasakaalu, painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi ja tegevusi.	Suudab sooritada tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi ja tegevusi.	Suudab täpsemalt juhtida liigutusi ja kombineerida erinevaid liikumiselemente, sooritada kestmamaid tegevusi, painduvust, tasakaalu, kiirust ja jõudu arendavaid harjutusi ning tegevusi.	Oskab sooritada osavust, vastupidavust, painduvust, tasakaalu, kiirust ja jõudu arendavaid harjutusi ning tegevusi.
Suudab kõndida lühikest maad (nt 2-3m) kitsal rajal, seista ühel jalal mõned sekundid.	Suudab säilitada tasakaalu lühikest aega paigal olles ning liikuda piiratud pinnal ja liikumise ajal hoida kehaasendit (k.a kelgutamisel, suusatamisel, tõukerattaga sõitmisel vm).	Suudab seista ühel jalal ja oskab sooritada lihtsaid tasakaaluasendeid; suudab kõndida kitsal rajal enesekindlalt ja sujuvalt. Suudab hoida tasakaalu vahendil liikudes (nt kelgul, suuskadel, tõuke- või jalgrattal).	Suudab säilitada tasakaalu paigal olles ja liikumisel.

Sooritab harjutusi õpetaja sõnalise seletuse ja ettenäitamise järgi.	Sooritab harjutusi õpetaja sõnalise seletuse järgi ja püüab ise lihtsaid liigutusi või harjutusi ette näidata.	Sooritab harjutusi õpetaja selgituste järgi ja julgeb ka kaaslastele liigutusi ja harjutusi ette näidata.	Oskab sooritada harjutusi õpetaja selgituste järgi ja ise harjutusi ette näidata.
Teeb lihtsaid liigutusi muusika järgi.	Teeb lihtsaid rütmilisi liikumisi (nt plaks-plaks-hüpe).	Tunneb ja järgib lihtsat rütmi (nt korduvad muustrid, tempovahetus), kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.	Oskab sooritada koos kaaslasega rütmiliikumisi.
Reageerib lihtsatele rütmidele ja liikumisjuhistele (nt muusika järgi liikuma jääda või liikuda aeglasemalt/kiiremini).	Jäljendab liikumisega erinevaid rütme, lihtsa muusika või plaksutuse saatel (nt kõnnib ühtlases tempos, kui kuuleb plaksutust) ja muudab liikumisviisi rütmimuutusel.	Eristab aeglast ja kiiret rütmi ning kohandab oma liikumist vastavalt.	Oskab liikuda vastavalt rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga.
Kasutab erinevaid vahendeid (näiteks pallid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne) loovalt ja katsetades, mitte veel sihipäraselt.	Kasutab erinevaid vahendeid (näiteks pallid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne) juba sihipärasemalt (nt viskab palli soovitud suunas, suudab rõngast keerutada).	Kasutab vahendeid iseseisvalt, mitmekesisemalt ja loovalt (nt suudab visata palli sihtmärki, veeretada ja keerutada rõngast, kelgutada turvaliselt).	Oskab kasutada liikumisel erinevaid vahendeid (näiteks pallid, linnid, rätikud, rõngad, reketid, suusad, kelgud jne).
Mängib täiskasvanu juhendamisel, lihtsaid mängu, kus on liikumist ja vähem kindlaid reegleid.	Mängib lihtsamaid liikumismänge, kus on 1–2 reeglit. Sportlikke elemente (nt viskamine, hüppamine, jooksmine) rakendab mängus sihipärasemalt.	Mängib mängu, kus on rohkem reegleid ja koostööd (nt liikumis- ja sportlike elementidega mängud meeskondades).	Oskab mängida erinevaid liikumis- ja sportlike elementidega mängu.
Nimetab täiskasvanu suunamisel mõningaid igapäevaseid liikumisi (nt jooksmine, hüppamine, ronimine), eriti neid,	Nimetab erinevaid igapäevaseid liikumisi (nt rattasõit, jooksmine, tantsimine) ja lihtsamaid spordialasid, mida on näinud või	Nimetab erinevaid igapäevaseid liikumisvõimalusi (nt jalgrattaga sõitmine, kelgutamine vm) ja mitmeid spordialasid nimepidi,	Oskab nimetada erinevaid igapäevaseid liikumisvõimalusi ja spordialasid.

mida ise sageli teeb.	ise teinud (nt jalgpall, tantsimine vm).	eriti neid, mida on ise proovinud või mida peres harrastatakse.	
-----------------------	--	---	--

KUNST

3-4	4-5	5-6	6-7
Leiab täiskasvanu juhendamisel lähimast ümbrusest üksikuid detaile ja objekte ning kujutab neid lihtsustatult.	Leiab täiskasvanu juhendamisel lähimast ümbrusest detaile ja objekte ning püüab neid omavahel seostada ja kujutada.	Leiab lähimast ümbrusest detaile ja objekte ning kujutab neid vabalt ja isikupäraselt.	Oskab leida ümbritsevat vaadeldes detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud ja isikupärasel viisil.
Kasutab lihtsaid kunstivahendeid (nt värvipliats, pintsel, savi).	Katsetab täiskasvanu juhendamisel erinevaid kunstmaterjale ja väljendab ennast kunstitöö kaudu.	Oskab täiskasvanu juhendamisel mitmekülgeid kunstitehnikaid, -materjale ja -vahendeid kasutades väljendada meeleolusid ja kujutluspilte.	Oskab mitmekülgeid kunstitehnikaid, -materjale ja -vahendeid kasutades väljendada meeleolusid ja kujutluspilte.
Kasutab etteantud vahendeid täiskasvanu suunamisel.	Teab, kuidas erinevaid vahendeid ohutult ja sihipäraselt kasutada.	Valib sobivad vahendid ning kasutab neid ohutult ja sihipäraselt.	Kasutab erinevaid vahendeid ja võtteid ohutult ning sihipäraselt.
Kirjeldab täiskasvanu suunamisel oma kunstitööd lühidalt ja nimetab kujutatud objekte.	Jutustab täiskasvanu suunamisel oma kunstitööst ja õpib väljendama oma arvamust kaaslaste kunstitööde kohta.	Kirjeldab oma töö protsessi, selgitab valikuid ning avaldab teiste tööde suhtes heatahtlikult arvamust.	Oskab esitleda oma kunstitööd ja arutleda kaaslaste kunstitööde üle.
Kaunistab eseme täiskasvanu valitud vahendite (nt šabloon, tempel vm) ja juhendamise abil.	Kavandab ja kaunistab eseme täiskasvanu suunamisel.	Kavandab, valib vahendid ja kaunistab eseme iseseisvalt.	Koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks.
Teeb täiskasvanu juhendamisel kaaslastega ühistööd.	Jagab töövahendeid kaaslastega ja osaleb ühises kunstitöös.	Teeb iseseisvalt tööd rühmas, järgides kaaslastega ühises kunstitöös kokkuleppeid.	Oskab kavandada ja teostada kaaslastega ühist kunstitööd.
Räägib täiskasvanu suunamisel kunstitööst.	Vaatleb kunstitöid ja jutustab teosest täiskasvanu suunamisel.	Arutleb nii enda kui ka teiste kunstitööde üle, suhtudes kaaslaste töödesse heasoovlikult.	Vaatleb kunstiteoseid ja oskab vestelda.
Kaunistab täiskasvanu abiga rühmaruumi.	Valib täiskasvanu suunamisel kaunistuse tegemiseks vahendid	Oskab iseseisvalt kavandada ja valida kunstivahendid õpi- ja	Kasutab kunsti õpi- ja kasvukeskkonna kujundamisel.

	ja paigutab need rühmaruumi.	kasvukeskkonna kujundamiseks.	
Tunneb ära tuttavad digiseadmed, kasutab neid koos täiskasvanuga.	Pildistab või filmib täiskasvanu juhendamisel.	Oskab kasutada digiseadmeid iseseisvalt, tehes pilti, videot või salvestades heli.	Loob digitaalset sisu (näiteks foto, heli, video).